

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

KRIMINALISTICKÁ TAKTIKA

VÝSLECHU

Zpracovala: Natálie Dubská

Plzeň, 2022

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
Fakulta právnická
Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Natálie DUBSKÁ**
Osobní číslo: **R18M0058P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Téma práce: **Kriminalistická taktika výslechu**
Zadávající katedra: **Katedra trestního práva**

Zásady pro vypracování

1. Úvod
2. Výslech z pohledu kriminalistiky, práva a psychologie
3. Druhy výslechu
4. Příprava výslechu
5. Stádia výslechu
6. Dokumentace výslechu
7. Taktické postupy výslechu
8. Výslech dítěte
9. Konfrontace
10. Abstrakt

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:
viz. příloha

Vedoucí diplomové práce: **Doc. JUDr. František Vavera, Ph.D., LL.M.**
Katedra trestního práva

Datum zadání diplomové práce: **31. března 2021**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2022**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

Doc. JUDr. František Vavera, Ph.D., LL.M.
vedoucí katedry

V Plzni dne 19. října 2021

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně, a že jsem vyznačila všechny prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala, způsobem ve vědecké práci obvyklým.

Plzeň, 15. května 2022

Natálie Dubská

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala vedoucímu mé diplomové práce, váženému vedoucí katedry trestního práva doc. JUDr. Františku Vaverovi, Ph.D., LL.M., za odborné vedení, cenné rady a připomínky, které mi poskytl při zpracování diplomové práce. Dále bych ráda poděkovala KŘP Královehradeckého kraje za ochotu poskytnout součinnost při zpracování práce. Zároveň za neutuchající podporu v průběhu celého studia bych chtěla poděkovat i svým nejbližším.

Obsah

Úvod	9
1. Pojem, předmět a cíl výslechu	11
2. Výslech z pohledu trestního práva, kriminalistiky a psychologie	13
2.1. Výslech z trestněprávního pohledu	13
2.1.1. Právní úprava v trestním řádu	13
2.2. Výslech z pohledu kriminalistické taktiky	16
2.3. Výslech z pohledu forenzní psychologie	17
2.3.1. Osoba vyslychajícího	18
2.3.2. Osoba vyslychaného	19
3. Příprava výslechu	20
3.1. Obsahová příprava výslechu	20
3.1.1. Analytická fáze	20
3.1.1.1. Analýza osoby vyslychajícího	21
3.1.1.2. Analýza dosud nashromážděných materiálů a důkazů	22
3.1.1.3. Analýza osoby a osobnosti vyslychaného	22
3.1.2. Syntetická fáze	24
3.2. Organizačně-materiální příprava výslechu	25
4. Taktika výslechu	27
4.1. Konstrukce výslechu a taktické postupy při nich užívané	28
4.1.1. Úvodní fáze	29
4.1.2. Monolog	31
4.1.2.1. Analýza výpovědi v průběhu výslechu	32
4.1.3. Dialog	34
4.1.3.1. Taktický postup překonání zdánlivě zapomenutého	35
4.1.3.2. Psychologické působení na lživě vypovídající osobu	36
4.2. Druhy výslechu a jejich vliv na taktiku výslechu	38
4.2.1. Dělení dle procesního postavení vyslychaného	38

4.3.1.1.	Vysvětlení	39
4.3.1.2.	Výslech svědka	39
4.3.1.3.	Výslech poškozeného.....	40
4.3.1.4.	Výslech znalce	40
4.3.1.5.	Výslech podezřelého (podezřelé zadržené osoby).....	42
4.3.1.6.	Výslech obviněného.....	43
4.3.	Dělení dle kriminalisticko-taktických hledisek	46
4.4.	Nestandardní taktické postupy výslechu	48
4.4.1.	Fyziodetekce.....	48
4.4.2.	Vyšetřovací hypnóza	48
4.4.3.	Kognitivní interview.....	49
5.	Výslech dítěte	49
5.1.	Provádění výslechu dítěte	50
5.2.	Specializovaná výslechová místnost (SVM)	52
5.2.1.	Vybavení speciální výslechové místnosti určené k výslechu dětí... 53	
5.2.2.	Rozhovor s policejním odborníkem	54
5.1.2.1.	Příprava rozhovoru.....	55
5.1.2.2.	Otázky využití v rozhovoru	55
5.1.2.3.	Stanovení hypotéz	56
5.1.2.4.	Realizace rozhovoru.....	57
5.1.2.5.	Vyhodnocení hypotéz	57
5.2.3.	Poznatky z osobní návštěvy speciální výslechové místnosti (SVM) v Hradci Králové	59
6.	Dokumentace výslechu.....	59
6.1.	Protokol o výslechu	60
6.1.1.	Chyby v protokolaci výslechu.....	62
7.	Závěr	64
Resumé	65

Seznam použitých zkratek.....	67
Seznam příloh.....	67
Seznam použité literatury	68
Příloha č. 1	70
Příloha č. 2	80

Úvod

Svou diplomovou práci jsem se rozhodla psát na katedře trestního práva, jedná se o individuálně zvolené téma diplomové práce zaměřené na kriminalistickou taktiku výslechu. Důvodem mého výběru byl dlouhodobý zájem o toto trestněprávní odvětví, hlavně o jeho uplatňování v praxi, neboť výslech jako kriminalistická metoda je jedním z nejstarších a stále nejčastěji využívaných důkazních prostředků v trestním řízení, v některých případech dokonce k objasnění věci důkazem klíčovým.

Z důvodu přehlednosti a systematiky jsem se rozhodla pro koncepční uspořádání celého tématu do šesti kapitol a následně dělit tyto kapitoly do podkapitol. Dle mého názoru, **v první řadě** je nutné vymezit samotný pojem výslechu, jeho předmět a co si klade za cíl. V této kapitole sice nepřinesu žádné nové poznatky, i přes to považuji tuto kapitolu za důležitou, neboť slouží k úvodu do problematiky výslechu.

Výslech je multidisciplinárním fenoménem, tudíž je nutné pro nastínění problematiky představit jej z různých hledisek, kterými je na výslech nahlíženo. Tomu je věnován prostor v **druhé kapitole**. Výslech je bezesporu jedním z nejčastěji využívaných zdrojů informací od konkrétní osoby a právem je řazen na první místo mezi důkazními prostředky k objasnění spáchaného trestného činu. Na výslech nelze pohlížet pouze jako na institut trestního práva procesního, ale jako na problematiku spadající i do jiných oblastí, neboť jeho správné provedení vedoucí k úspěšnému cíli a naplnění jeho základní podstaty, tedy získání úplné a pravdivé výpovědi, je ovlivněno mnoha kriminalistickými aspekty a psychologickými faktory, se kterými musí být při výslechu pracováno.

I přes četnost prováděných výslechů představuje výslech velmi obtížný a specifický úkon, který vyžaduje přípravu. Přípravou jako klíčovým prvkem se zabývám v **kapitole třetí** této práce.

Kapitola čtvrtá a pátá představují stěžejné část této práce v souvislosti se zvoleným tématem diplomové práce. Čtvrtá kapitola se zabývá kriminalisticko-taktickým pohledem na výslech. Zde jsem se pokusila popsat souvislosti mezi kriminalistickou taktikou a trestním právem procesním. V kapitole se zabývám kriminalisticko-taktickými postupy užívanými při výslechovém procesu a jejich užití s ohledem na stadium a druh výslechu. Vzhledem k tomu, že na téma

výslechu bylo napsáno již mnoho prací a tento institut je starý jak lidstvo samo, jsem se rozhodla práci ozvláštnit o výslech dítěte. K dětem jsem měla vždy blízký vztah, a tak pojednání o výslechu dětí bylo od počátku jasnou součástí mé závěrečné práce. Názory odborné i laické veřejnosti na způsobilost dítěte podat úplnou a pravdivou výpověď použitelnou dále jako plnohodnotný důkazní prostředek prošly zásadním vývojem. Dítě je v prvních letech svého života primárně pozorovatelem, a to výborným. Někdy je schopno svými pozorovacími vlastnostmi předčit leckterého dospělého. Zajímavostí dětského výslechu je hlavně způsob komunikace, ke které při výslechu dochází. Děti často mývají nedostatečné vyjadřovací schopnosti, ať už z hlediska volby slov nebo artikulační problémy, které úzce souvisí s vývojem řeči. Takové aspekty mají značný vliv na porozumění komunikace vyslychajícího a vyslychaného. Vzhledem k těmto faktorům je nutné přistupovat k výslechu dětí odlišným způsobem než k výslechu dospělého. Veškeré tyto poznatky jsou konkretizovány v následující kapitole č. 5. Kapitola se zaměřuje na problematiku vhodně zvolené taktiky při výslechu dítěte od počátku až k závěru a na užití dětské speciální výslechové místnosti jako jednoho z klíčových faktorů při navazování kontaktu s dítětem a následného dosažení kvalitního výslechu. Sama jsem měla možnost osobně navštívit jednu z těchto místností a v této práci uvádím osobní poznatky z návštěvy. Pátou kapitolu uzavírá rozhovor s vyšetřovateli specializujícími se na výslechy dětí a jeho vyhodnocení.

Závěrečná kapitola krátce pojednává o finalizaci celého výslechového procesu, a tou je dokumentace.

Cílem diplomové práce je především vymezit taktické postupy užívané v moderní kriminalistice a uvést, jak na taktiku reaguje trestněprávní úprava. Dále si stanovuji za cíl popsat metody, postupy, nebo praktická doporučení, které kriminalistika k provádění výslechu stanoví a zároveň přispívá k zachování zásady práva na spravedlivý proces a uvést jestli, je aktuálně platná právní úprava stále přiléhavá na situace v praxi. Pro zpracování práce jsem užívala metodu sběru, analýzy a syntézy použitých materiálů a jejich komparace. V práci je užitá také metody kvalitativního výzkum spočívající v řízeném rozhovoru s policejními odborníky. Vycházela jsem především ze studia současné právní úpravy, z odborné literatury trestního práva procesního, kriminalistiky, forenzní psychologie a z publikovaných odborných článků. Zároveň jsem využila i svých

vlastních osobních poznatků získaných při interakci s vyšetřovateli a policejním prostředím.

1. Pojem, předmět a cíl výslechu

Výslech je multidisciplinárním fenoménem, neboť jej lze definovat z pohledu hned několika vědních disciplín: trestní právo, kriminalistika a forenzní psychologie. Z pohledu trestního práva se jedná o procesní úkon, z perspektivy kriminalistiky jde o kriminalistickou metodu řazenou do kriminalistické taktiky, a v neposlední řadě z pohledu forenzní psychologie je výslech definován jako specifická forma sociálního styku.

Odborná literatura uvádí velké množství definic, záleží zrovna v které vědní disciplíně budeme definici výslechu hledat. V práci se zabývám výslechem primárně z trestněprávního a kriminalistického pohledu. Příkladně uvádím tedy následující definice, obě jsou definicemi obecnými, ovšem optika každé vědní disciplíny se liší: procesní úkon a kriminalistická metoda:

„Výslech je procesní úkon zaměřený na to, aby se z výpovědi vyslýchaného získaly co nejpřesnější a co nejúplnější poznatky (informace, údaje) o zjišťované skutečnosti. Ve výslechu se jako v každém jiném důkazu promítají trestněprocesní i kriminalistické zásady, ale i ustanovení specifická pro výslech obviněného, svědka, poškozeného, znalce a zadrženého.“¹

„Výslech je kriminalistická metoda, kterou na základě zákonem stanovených podmínek získávají orgány činné v trestním řízení výpověď osoby o skutečnostech, které vnímala svými smysly a které jsou právně a kriminalisticky relevantní pro objektivní zjištění a objasnění věci.“² Tato definice není samozřejmě jedinou, avšak vyjadřuje podstatu výslechové činnosti optimálně a nejpřesněji, především protože reflektuje důležitý znak, a to provádění v intenzích platného práva.

Dovolím si k výše uvedeným dvou základním a obecným definicím odcitovat ještě jednu, a to tu, kterou nalezneme ve Slovníku kriminalistických pojmů a osobností³: *„Výslech – specifická metoda kriminalistické praxe, kterou se*

¹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád, komentář*, s. 1406.

² CHMELÍK, Jan. *Rukověť kriminalistiky*, s. 160.

³ STRAUS, Jiří a František VAVERA. *Slovník kriminalistických pojmů a osobností*, s. 213.

získávají formou výpovědi za zákonem stanovených podmínek a z důvodů stanovených zákonem kriminalisticky a právně relevantní informace uložené ve vědomí člověka.“

Podstatou výslechu je získání informací, které jsou uchovány ve vědomí člověka, v tzv. paměťových stopách. Paměťová stopa je nositelem významných informací týkajících se kriminalisticky relevantní skutečnosti a vzniká ve vědomí člověka. Takovéto paměťové stopy vznikají právě v souvislosti s vnímáním kriminalisticky významné události a jsou tedy ideální, avšak subjektivním odrazem reálné události, děje, okolností...⁴

„Cílem výslechu je získání úplné a věrohodné výpovědi v zájmu zjištění skutkového stavu věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti.“⁵ Výpověď je v kriminalistické taktice definována jako: „Kriminalistickou metodu, kterou se na základě zákona získávají formou výpovědi kriminalisticky a právně významné informace z paměťových stop obsažených ve vědomí vyslýchané osoby, za přísného dodržení zákonem daných práv a povinností vyslýchaného i vyslýchajícího.“⁶

Pojmovými znaky výslechu jsou:

- získávání kriminalisticky a právně relevantních informací z paměťových stop uložených ve vědomí člověka;
- způsob vydělování informace z paměťových stop (reprodukce vnímaného);
- zákonem stanovený rámec výslechu – zákon stanovuje důvody výslechu, postavení komunikujících osob, práva a povinnosti hlavních účastníků výslechu, jimiž jsou: vyslýchající a vyslýchaný.⁷

⁴ NĚMEC, Miroslav. *Výslech a taktika jeho provádění ve speciální výslechové místnosti*, s. 7.

⁵ NĚMEC, Miroslav. *Výslech a taktika jeho provádění ve speciální výslechové místnosti*, s. 7.

⁶ CHMELÍK, Jan. *Rukověť kriminalistiky*, s. 160.

⁷ STRAUS, Jiří a František VAVERA. *Slovník kriminalistických pojmů a osobností*, s. 213,214.

2. Výslech z pohledu trestního práva, kriminalistiky a psychologie

Jak bylo zmíněno v úvodu práce, výslech je multidisciplinárním fenoménem, jenž definuje několik vědních disciplín. Pro komplexnost a pochopení si ho krátce rozebereme dle tří základních odborných směrů, které s pojmem výslech velmi často pracují. Těmito směry jsou trestní právo, dále kriminalistika a taktéž forenzní psychologie.

2.1. Výslech z trestněprávního pohledu

Optikou trestního práva je výslech definován jako procesní úkon. A jak již bylo řečeno v úvodu, výslech je jedním z nejdůležitějších a nejužívanějších důkazním prostředkem v trestním řízení. Vzhledem k tomu, že se jedná o institut z trestního práva procesního jeho právní úpravu nalezneme v zákoně č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudní (dále jen **TrŘ** nebo **trestní řád**), konkrétně v hlavě páté s názvem – Dokazování.

2.1.1. Právní úprava v trestním řádu

Jak plyne z výše uvedených definic, k provedení výslechu použitelného pro účely trestního řízení je zapotřebí dodržování postupu na základě zákonem stanovených podmínek. Procesní úprava k provádění výslechu je uvedena zejména v hlavě páté (Dokazování), prvním a druhém oddíle trestního řádu. Dále pak v třetím oddíle Dokazování jsou upraveny základní procesní podmínky výslechu u některých zvláštních způsobů dokazování (konfrontace, rekognice, rekonstrukce...), ale těmito instituty se v práci blíže zabývat nebudu.

Základní instituty tvořící právní úpravu výslechu v prvním a druhém oddíle páté hlavy trestním řádu jsou:

- Prostředky k zajištění přítomnosti vyslychaného
 - Předvolání a předvedení obviněného - § 90 TrŘ
 - Předvolání a předvedení svědka - § 98 TrŘ
 - Pořádková pokuta - § 66 TrŘ (oddíl sedmý, hlava třetí trestního řádu)
- Ustanovení o povinnosti svědčit - § 97 TrŘ
- Ustanovení o zákazu výslechu svědka - § 99 TrŘ

- Ustanovení o právu svědka odepřít výpověď - § 100 TrŘ
- Ustanovení o výsledku obviněného - § 91 - § 95 TrŘ
 - § 91 TrŘ – Zjištění totožnosti obviněného, jeho rodinných, majetkových a výtěžkových poměrů a předchozích trestů; objasnění podstaty sděleného obvinění obviněnému; povinnost OČTŘ poučení o právech obviněného; povinnost OČTŘ poučení obviněného o možnosti, podstatě a důsledcích sjednání dohody o vině a trestu, je-li v daném případě sjednání možné.
 - § 92 TrŘ – Zákaz donucování obviněného k výpovědi nebo doznání; povinnost OČTŘ šetřit při výsledku osobnost obviněného (odst. 1); poskytnutí možnosti obviněnému, aby se k obvinění podrobně vyjádřil a uvedl okolnosti vyvracející nebo zeslabující obvinění (odst. 2); zákaz kladení návodných a úskočných otázek (odst. 2).
 - § 93 TrŘ – Poskytnutí možnosti obviněnému nahlédnout před odpovědí do písemných poznámek dříve, než odpoví (odst. 1); povinnost obviněného strpět úkony ke zjištění jeho totožnosti (odst. 3).
 - § 95 TrŘ – Způsob protokolace výpovědi obviněného (odst. 1), povinnost předložit obviněnému protokol o výsledku k přečtení či doplnění a jeho poučení o právu žádat doplnění či opravy protokolu (odst. 2); povinnost přibrat k přečtení protokolu o výsledku obviněného prováděného bez přibrání zapisovatele nezúčastněnou osobu, v přítomnosti takové osoby projednat případné námitky k obsahu protokolu a výsledek projednání pojmout do protokolu.
- Ustanovení o výsledku svědka - § 101 - §103 TrŘ
 - § 101 TrŘ – Zjištění totožnosti svědka a jeho poměru k obviněnému; povinnost poučení svědka o jeho právu odepřít výpověď; povinnost poučení svědka o zákazu výsledku nebo o možnosti podle § 55 odst. 2 TrŘ (utajení totožnosti a podoby svědka) a povinnosti vypovídat úplnou pravdu a nic nezamlčet (odst. 1); povinnost zjištění poměru svědka k projednávané věci a ke stranám již na počátku výsledku a podle potřeby též na jiné okolnosti významné pro zjištění hodnověrnosti;

povinnost dát svědkovi možnost souvisle vypovědět vše, co sám o věci ví a odkud se dozvěděl okolnosti jím uváděné; povinnost šetřit při výslechu osobnost svědka (odst. 2); zákaz kladení klamavých a návodných otázek (odst. 3); možnost přikázat svědkovi, aby napsal potřebný počet slov, je-li toho třeba ke zjištění pravosti rukopisu (odst. 4).

- § 102 TrŘ – Zvláštní režim výslechu osoby mladší 18 let.
- § 102a TrŘ – Zvláštní režim výslechu svědka – osoby služebně činné v policejním orgánu nebo policisty jiného státu, použité v trestním řízení jako agent, provádějící předstíraný převod nebo bezprostředně se podílející na použití agenta nebo provedení předstíraného převodu.

Výslech jako důkazní prostředek má významné postavení i vůči dalším důkazním prostředkům, např. konfrontace, rekognice, rekonstrukce, prověrka výpovědi na místě, vyšetřovací pokus a další.⁸ Základní procesní podmínky výslechu u některých výše uvedených zvláštních způsobů dokazování jsou upraveny v třetím oddíle páté hlavy trestního řádu. Jedná se o následující instituty:

- Základní procesní podmínky provedení konfrontace - § 104a TrŘ
- Základní procesní podmínky provedení rekognice - § 104b TrŘ
- Základní procesní podmínky provedení⁹ vyšetřovacího pokusu - § 104c TrŘ
- Základní procesní podmínky provedení rekonstrukce - § 104d TrŘ
- Základní procesní podmínky provedení prověrky na místě - § 104e TrŘ
- Základní procesní podmínky provedení výslechu znalce - § 108 TrŘ (dále podrobněji upraveno v §§ 105–111 TrŘ)

Po sumarizaci ustanovení trestního řádu týkajících se výslechu nám vyplyne jasný cíl výslechu, a tím je získání úplného, věrohodného a z cela bezpochybného obrazu o všech skutečnostech, které slouží ke zjištění skutkového stavu vyšetřované věci. Zákonná úprava v trestním řádu je dle odborníků úpravou rámcovou a jednotlivé detaily provedení výslechu včetně souvisejících činností,

⁸ CHMELÍK, Jan. *Rukověť kriminalistiky*, s. 160.

⁹ STRAUS, Jiří a František VAVERA. *Slovník kriminalistických pojmů a osobností*, s. 213.

jimiž jsou příprava výslechu, vlastní taktika výslechu atd. jsou ponechány k rozpracování právě kriminalistické taktice.¹⁰

2.2. Výslech z pohledu kriminalistické taktiky

Kriminalistická taktika je podoborem kriminalistiky a zabývá se problematikou výslechu, v podobě obecných postupů a praktických doporučení k získávání právně a kriminalisticky relevantních informací o spáchaném skutku z vědomí člověka. Vědomí člověka je prostřednictvím paměťových stop nositelem významných informací. Je-li třeba z vědomí člověka získat informace o skutečnostech trestných činů, nebo informace o jiných kriminalisticky či právně relevantních skutečnostech, je právě výslech specifickou metodou získávání těchto informací. Z pohledu kriminalistiky lze tedy výslech definovat jako kriminalistickou metodu, kterou se na základě zákona získávají formou výpovědi kriminalisticky a právně významné informace z paměťových stop obsažených ve vědomí vyslýchaných osob, a to za přísného dodržení zákonem daných práv a povinností vyslýchaného i vyslychajícího¹¹.

Metody kriminalistické praktické činnosti, mezi něž výslech patří, představují strukturu, obsah a posloupnost typických činností policejních orgánů při odhalování, objasňování, vyšetřování a předcházení trestné činnosti¹². Užití takových metod se odvíjí od stadia trestního řízení, v němž se tyto metody uplatňují. Výslech je nejrozšířenější metodou kriminalistické praktické činnosti. Kriminalistická taktika nejčastěji člení výslech dle dvou hledisek. První hledisko je procesní postavení vyslychané osoby. Toto členění v podstatě odpovídá trestněprávní úpravě procesního postavení v trestní řádu, na který kriminalistické odborné učebnice i odkazují. Výslech je takto tedy členěn na výslech osoby vyzvané k podání vysvětlení, výslech svědka, výslech poškozeného, výslech znalce, výslech obviněného a obžalovaného. Podrobněji o jednotlivých typech prvního členění je pojednáno v kapitole č. 4.2.1. Druhým hlediskem členění výslechu dle kriminalistiko-taktických kritérií, mezi které řadíme věk (výslech nezletilých, mladistvých, dospělých a starých osob), kriminální zkušenost (netrestaný bez zkušenosti, netrestaný již v minulosti vyslychaný, recidivista), mentální úroveň, fyzický nebo psychický stav vyslychané osoby (mentálně

¹⁰ NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty*, s. 183.

¹¹ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*, s. 303.

¹² STRAUS, Jiří. *Kriminalistická taktika*, s. 11.

postižené osoby, umírající, zranění...) a existuje mnoho další kritérií jako například vztah k vlastní výpovědi. Druhy výslechu a jejich návaznost na taktiku je dále rozpracován v následujících kapitolách 3 a 4.

2.3. Výslech z pohledu forenzní psychologie

Forenzní psychologie navazuje na kriminalistiku a funguje jako podpůrný vědní obor. Tato pomocná věda dává občas tvrdě znějícím ustanovením trestního práva a kriminalistickým doporučením jakýsi „lidský pohled“. Dává nám teoretické informace o tom, jak rozpoznávat, vysvětlit nebo ovlivňovat chování a prožívání osob. Její přínos pro výslech je tvořen právě tím, že poznává a rozvíjí psychologickou stránku výslechu. *„Z tohoto pohledu představuje výslech právně regulovanou interakci "tady a teď", směřující k objasnění skutku, který se stal "tam a tehdy". Pro psychologický přístup je příznačné vnímání vyslýchaného nejen jako nositele aktuální sociální role (podezřelý, obviněný, svědek), ale především jako člověka s problémem.“*¹³

Primární smysl využití psychologických poznatků při výslechu je v porozumění psychických jevů, které se odehrávají ve vědomí účastníků výslechu a následně ovlivňují jejich chování a reakce. Na výslech se z pohledu forenzní psychologie dá nahlížet dvojím způsobem, jako na:

- interakci vyslychajícího s vyslychaným,
- intrapsychický proces utváření výpovědi.

Relativně samostatné, ale současně funkčně propojené oblasti forenzní psychologie, a to **psychologie výslechu** a **psychologie výpovědi** dohromady tvoří náplň tzv. psychologické podpory výslechu. V praxi má psychologická podpora podobu kvalifikované činnosti psychologů jako soudních znalců, případně konzultantů nebo podobu aplikace a využívání psychologických poznatků nepsychology – osobou vyslychajícího při samotném vedení výslechu.¹⁴

Výslech je z pohledu forenzní psychologie tedy zvláštním typem sociální situace. Interakce mezi účastníky probíhá ve specifických podmínkách, které se v obvyklé „každodenní“ sociální interakci nevyskytují, a tudíž přirozeně ovlivňují prožívání a chování účastníků během výslechu. Jednou z příznačných specifických podmínek je specifický předmět, obsah, průběh a výsledek

¹³ SPURNÝ, Joža. *Psychologie výslechu*, s. 14.

¹⁴ SPURNÝ, Joža. *Psychologie výslechu*, s. 23.

výslechové interakce. Předmětem výslechu jsou právně relevantní informace o vyšetřovaném skutku, ty tvoří obsah výpovědi. Proces výměny těchto informací má normativně stanovený průběh a náležitosti. Průvodním jevem každého výslechu je ovšem informační nerovnováha, která se v průběhu výslechu může měnit. Psychologickou příčinou této nerovnováhy je potřeba informací na straně jedné a pocit informační moci na straně druhé. Pociť informační moci můžeme mít, pokud disponujeme informacemi pro druhého účastníka významnými; víme, jakými pro nás významnými informacemi disponuje druhý účastník a když s těmito informacemi umíme zacházet, můžeme regulovat jednání druhých účastníků i své vlastní.

Další psychologickou zvláštností výslechové situace je rolově podmíněná interakce při výslechu. Vztahy interakce mezi vyslychajícím a vyslychaným jsou již od samého začátku výslechu poznamenány právní regulací, která má za následek existenci aktuálních sociálních rolí daných procesním postavením účastníků (právy a povinnostmi). S rolí, kterou osoba při výslechu zaujímá se spojuje určité chování, které od ní očekáváme. Tyto role (obviněného, svědka, podezřelého, vyšetřovatele...) si osoby v daném výslechu nemohou vyměnit. Kromě aktuálních sociálních rolí mají pro výslech velký význam i trvalejší role, tzv. role socioprofesní, které jsou dané pracovním či společenským postavením jejich nositelů či případným členstvím v sociální skupině.

2.3.1. Osoba vyslychajícího

Role vyslychajícího je pro samotný průběh výslechu dost zásadní, neboť svým chováním, přístupem a zvolenou taktikou může průběh kontrolovat, ale i ovlivňovat. Práva a povinnosti vyslychajícího normativně stanovuje trestní řád. Takto stanovené zákonné mantinely jednání vyslychajícího doplňuje i osobní charakteristika, které osoba v roli vyslychajícího uplatňuje při výslechu: psychické vlastnosti, vlastní chování, vztah k vyšetřované skutečnosti nebo osobě vyslychaného... Vyslychající v průběhu výslechu plní řídicí úlohu, pro zdárný průběh musí vyváženě volit mezi uplatňováním moci a poskytováním podpory, snažit se porozumět osobnosti druhého účastníka výslechu. Na základě porozumění by měl volit vhodný psychologický přístup a taktiku výslechu. Mezi nejužívanější způsoby formování kontaktu s vyslychanou osobou, která odráží specifika osobnosti vyslychaného patří:

- taktní, slušné, ale odměřené jednání a vystupování v průběhu celého výslechu,
- využití empatie,
- uplatnění principu pohostinnosti (nabídnutí nápoje...)
- uplatnění prvků psychologického působení k ovlivnění postoje vyslychaného.¹⁵

Výslech je komunikací mezi vyslychaným a vyslychajícím, samotnou komunikací ovlivňuje i úsudek o druhé osobě (tzv. interpersonální percepce), který si jako lidé běžně při komunikaci vytváříme. Takový úsudek není založen na racionální úvaze, ale právě naopak, tvoří ho subjektivní zkušenosti, vlastní soudy a teorie. Na základě sociálních percepce může při výslechu docházet k řadě nepřesností nebo zkreslení. Forezní psychologie¹⁶ jejich problematiku rozpracovává a jejich poznáním dává vyslychajícímu možnost eliminovat vytváření chybného úsudku. Mezi nejčastější z nich patří *první dojem*, *haló efekt*, *pygmalion efekt*, *stereotypy* a další.

2.3.2. Osoba vyslychaného

Psychologickou zvláštností výslechu je i psychická náročnost, kterou výslech představuje pro účastníky. „*Psychologickou zátěží (stresem) rozumíme vnitřní stav člověka, který je buď něčím ohrožen, nebo takové ohrožení očekává, a přitom se domnívá, že jeho obrana proti nepříznivým vlivům není dostatečně silná (Křivohlavý, J. 1994).*“¹⁷ Zdroji psychické zátěže může být vše, co v účastníkovi výslechu vyvolává nepříjemné pocity (nepřipravenosti, nekompletnosti, ohrožení, bezmoci...), jsou jimi jak osobnosti účastníků (pro své trvalejší osobnostní kvality či aktuální projevy chování), tak situační vlivy (časové, fyzikální, prostředí aj.)¹⁸.

Základní typologii (zároveň odpovídá základním výslechovým situacím) vyslychaných je možné vytvořit dle ochoty a schopnosti poskytnout informace k vyšetřované události:¹⁹

- *vyslychaný může a současně chce vypovídat pravdivě,*

¹⁵ STRAUS, Jiří. *Kriminalistická taktika*, s. 113.

¹⁶ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forezní psychologie*, s. 431.

¹⁷ SPURNÝ, Joža. *Psychologie výslechu*, s. 46.

¹⁸ SPURNÝ, Joža. *Psychologie výslechu*, s. 46.

¹⁹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forezní psychologie*, s. 431.

- *vyslýcháný momentálně nemůže (nevzpomíná si), ale chce vypovídat pravdu,*
- *vyslýcháný může, ale nechce vypovídat pravdivě,*
- *vyslýcháný nemůže (není způsobilý) a zároveň nechce vypovídat.*

3. Příprava výsledku

Jak může vyplývat z prvních dvou kapitol výsledků jako takový je činnost velmi složitá, odpovědná a také se jedná o činnost, která se dotýká základních práv a osobních svobod občanů.²⁰ Vzhledem k tomu, že výslech je jedním z nejdůležitějších důkazních prostředků v trestním řízení a často se jedná o důkaz rozhodující, je tedy nezbytné, aby osoby podílející se na výsledku nedopouštěly chyb a výsledek výsledku byl co nejkvalitnější. K získání kvalitního výsledku výsledku předchází nezbytná pečlivá příprava. Příprava výsledku zahrnuje sestavu činností, jež je nutné provést, aby bylo dosaženo cíle výsledku. Přípravu výsledku dělíme na dvě části (i) přípravu obsahovou neboli věcnou, která se z hlediska kriminalistické taktiky dále dělí na fázi analytickou a syntetickou, a (ii) přípravu organizační a materiální.²¹

3.1. Obsahová příprava výsledku

Cílem obsahové přípravy je, aby vyslýchající získal všechny dosud neobjasněné okolnosti události a informace, které jsou vyslýchané osobě známé a zároveň získal informace, jež jsou bezpečně známé z předchozího šetření. Obsahová příprava vede vyslýchajícího k prostudování spisového materiálu ve věci. Obsahovou část dělíme dále na analytickou a syntetickou fázi.

3.1.1. Analytická fáze

Obsahem analytické fáze přípravy výsledku je analýza okruh okolností, které mají být objasněny, neboť nejsou dosud objasněny vůbec nebo jen částečně, či se při jejich objasňování objevily určité nesrovnalosti, které je třeba odstranit, a samozřejmě okolnosti, které je třeba objasnit právě připravovaným výsledkem. Dále zahrnuje analýzu nashromážděných materiálů a důkazů. A v neposlední řadě obsahuje analýzu samotné vyslýchané osoby a její osobnosti.²² Ne všichni autoři

²⁰ NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty*, s. 202.

²¹ NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty*, s. 202.

²² NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty*, s. 202.

v odborné literatuře do analytické fáze zahrnují také samotnou analýzu osoby vyslychajícího, jeho znalostí, schopností a psychického stavu. Ovšem ráda bych se u tohoto krátce zastavila, neboť dle mého názoru je výslech je činností náročnou na osobnost nejen z hlediska stresové stránky, ale i stránky intelektové a celkové osobnosti osoby provádějící výslech. Analytická fáze slouží hlavně k tomu, aby pak v rámci další přípravy výslechu byly zvoleny vhodné taktické záměry pro výslech a mohl být vypracován optimální plán výslechu.²³

3.1.1.1. Analýza osoby vyslychajícího

Tuto tzv. autoreflexi vyslychajícího také můžeme řadit do analytické fáze. Jedná se o analýzu schopností vyslychajícího vést konkrétní výslech.²⁴ Pro dosažení, co nejkvalitnějšího výsledku výslechu je vhodné, aby se vyslychající byl vědom svého aktuálního rozpoložení, svých dovedností, schopností a vědomostí o tématu. Je důležité, aby si uvědomoval také momentální negativní vlivy působící na jeho psychiku, které by případně mohly mít vliv na adekvátní reagování při řešení konfliktních situací.²⁵ Ruku v ruce s modernizací společnosti se také modernizuje i kriminalita ve společnosti. Jako vhodný příklad si můžeme uvést kyberkriminalitu, která v posledních letech je na vzestupu (s mírnou stagnací za rok 2020, kterou autoři Výroční zprávy NCOZ přisuzují hlavně skutečnosti, že došlo ke změně výše škody z 5000 Kč na 10 000 Kč při určování, kdy se jedná o trestný čin a kdy se ještě jedná o přestupek, což ovlivnilo zejména celkové počty registrovaných skutků spadajících do tzv. ostatní kriminality páchané v kyberprostoru, typicky podvodů online.)²⁶ Vzhledem k tomu, že se moderní kriminalita hlavně v oblasti kyberkriminality a také kriminality hospodářské stává více komplexní a technicky náročnou, jistě není výjimkou, že se vyslychající může setkat s nedostatečnou odbornou kvalifikací v oboru. Vyslychající nesmí přeceňovat vlastní znalosti, ovšem ani podceňování není vhodné, nicméně konzultace s expertem daného oboru se jeví jako nejvíce příhodná. Na základě takovéto „samoanalýzy“ může vyslychající odpovědně prohlásit, že je způsobilý vhodně navázat kontakt s vyslychanou osobou, adekvátně reagovat na neočekávané změny během výslechu a improvizovat. Jak uvádí autoři skript pro

²³ NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty*, s. 202.

²⁴ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*, s. 61.

²⁵ KONRÁD, Zdeněk, Miroslav NĚMEC a František NOVOTNÝ. *Vybrané otázky teorie a praxe výslechu*, s. 9.

²⁶ Výroční zpráva NCOZ za rok 2020. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zpráva-ncoz-2020.aspx>, s. 29.

Policejní akademii České republiky v Praze: jednoduše řečeno, je schopen vést výslech.²⁷

3.1.1.2. Analýza dosud nashromážděných materiálů a důkazů

Analýza dosud nashromážděných materiálů a důkazů je prvním krokem, který vyslychající v rámci přípravy provede. Jedná se o seznámení se s věcí, v níž výslech povede. Analyzovaný materiál je obecně členěn na důkazní a pomocný. Za materiál důkazní můžeme označit např. protokoly o již vykonaných vyšetřovacích úkonech, jejich přílohy, zajištěné stopy, důkazy, znalecké posudky a další odborná vyjádření. Za materiál pomocný se považují zejména různé druhy záznamů, operativně-pátrací materiály, evidenční materiály (např. výpis z rejstříku trestů) či poznatky získané z jiných spisů.²⁸

Někteří z autorů v odborné literatuře hovoří o tom, že tato část analytické fáze přípravy výslechu má dvě funkce, jedná se o funkci kontrolní a funkci studijní. Kontrolní funkcí se rozumí zjištění všech nejasností, mezer a nesrovnalostí, či jiných nedostatků ve spisovém materiálu, jež je třeba odstranit. Je-li to možné je třeba tyto nedostatky odstranit ještě před započnutím samotného výslechu, pokud tomu možné není je třeba, aby vyslychající existenci takových nedostatků bral v úvahu při dalším postupu, protože se znalostními mezerami stoupá riziko neúspěšného výslechu. Studijní neboli tvůrčí funkce představuje podrobné nastudování doposud získaných informací a důkazů a jejich následné vyhodnocení. Vyhodnocením vyslychající získá hlavní neznámé, které je třeba objasnit. Na základě vyhodnocení stanoví okruh potřebných svědků a určí pořadí, ve kterém bude pořadí budou vyslychané osoby vyslychány. Součástí tvůrčí funkce je taktéž vytváření domněnek o tom, co vyslychané osoby mohly či nemohly či dokonce musely vnímat.²⁹

3.1.1.3. Analýza osoby a osobnosti vyslychaného

Analýza osoby a osobnosti vyslychaného má zajistit poznání všech okolností, které se podílely na formování osobnosti vyslychaného, slouží k poznání duševních i fyzických schopností, vlastností, chování včetně odchylek, které by později mohly ovlivnit jednání vyslychaného při samotném výslechu. Tato analýza probíhá současně s analýzou důkazního a pomocného materiálu.

²⁷ KONRÁD, Zdeněk, Miroslav NĚMEC a František NOVOTNÝ. *Vybrané otázky teorie a praxe výslechu*.

²⁸ PROTIVINSKÝ, Miroslav a Karel KLVAŇA. *Základy kriminalistiky*, s. 85.

²⁹ PROTIVINSKÝ, Miroslav, Jan MUSIL a Vladimír PRERAD. *Taktika výslechu v přípravném řízení trestním*, s. 39.

Čírtková³⁰ uvádí, že „*osobnosti rozumíme individuální celek chování a prožívání a současně jedinečné uspořádání (integraci) psychických procesů, stavů a vlastností.*“ Můžeme to tedy definovat jako jakýsi souhrn vlastností, chování a prožívání, jež jsou individuální u každého jedince. Produktem této analýzy je právě získání reálného úsudku o tom, jak s vyslychaným komunikovat, jak se bude vyslychaná osoba chovat v průběhu výslechu. Cílem je získání takových poznatků v návaznosti na následného zvolení adekvátního přístupu k vyslychanému a volbě taktických postupů, jimiž je možné vyslychanou osobu pozitivně ovlivnit, abychom získali co nejúplnější a nejméně pravděpodobnější výpověď.³¹ Analýza se provádí ještě před výslechem a zejména z:

- prostudování životopisných dat,
- prostudování jeho styků a chování na veřejnosti,
- prostudování jeho styků a chování v soukromí,
- vyhodnocení jeho zálib a sklonnů,
- vyhodnocení dostupné zdravotní dokumentace (vhodné zejména u osob s léčebnou historií na psychiatrii nebo protialkoholním či drogovém léčení...),
- vyhodnocení dalších dostupných materiálů s cílem získat ucelené poznatky o osobnosti.³²

Analýza osobnosti vyslychaného se provádí individuálně a záleží na okolnostech konkrétního výslechu a konkrétní věci. Jak uvádí Němec³³ „*Někdy půjde o velmi široké zjišťování a vyhodnocování, jindy bude možno provést pouze stručné, orientační zhodnocení konkrétní osobnosti.*“ I když se této analýze dostává náležitě důležitosti v porovnání s výslechovou teorií ale především praxí minulosti, kdy byla tato část přípravy vnímána především jako méně důležitá³⁴, převažují v praxi situace, kdy není možné se této analýze věnovat tak podrobně, ať už z důvodů časové tísně nebo například v případech méně závažné kriminality, kdy postačí často zhodnocení stručné.

³⁰ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie*, s. 51.

³¹ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*, s. 60.

³² NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty*, s. 203.

³³ NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty*, s. 203.

³⁴ Dle autorů Matiaška, Bárty a Soukupa v něm můžeme spatřovat dominantní příčinu neúspěšných výslechů minulé doby. Poznání osobnosti vyslychaného bývalo v minulosti vnímáno jako méně důležité jak v teorii, tak (a právě proto) i v praxi, kdy se osoby provádějící výslech soustředili především na spisový materiál a věcné důkazy.

3.1.2. Syntetická fáze

Syntetická fáze přípravy výslechu tvoří jakýsi vrchol přípravy. Během této fáze dochází k volbě taktických záměrů pro výslech a zpracování plánu výslechu. Stejně jako dochází dle kriminalistické nauky k dělení předchozí analytické fáze, tak můžeme dělit i fázi syntetickou, a to na část obecnou a zvláštní.

V obecné části se vyslychající rozhoduje na základě poznatků získaných v rámci analytické fáze přípravy výslechu o taktických záměrech pro výslech. Rozhoduje zejména o:

- formě výslechu dle procesního postavení vyslychaného,
- předmětu a cíli výslechu,
- časového zařazení výslechu ve vyšetřování/objasňování,
- vhodného času a místa provedení výslechu,
- způsobu zajištění přítomnosti vyslychané osoby,
- přítomnosti možných a nutných účastníků výslechu,
- způsobu utajení podoby a totožnosti vyslychaného ve smyslu § 55 odst. 2 TrŘ,
- volbě taktických záměrů vedení výslechu,
- určení vhodných technických prostředků dokumentace a komunikace.

U volby taktických záměrů pro výslech je třeba dodat, že taktiku výslechu ani ten nejpečlivěji připravený vyslychající nemůže předem nikdy jednoznačně určit. Neboť se i přes všechny získané poznatky v rámci přípravy, osobní znalosti o teorii výslechu nelze předvídat všechny možné eventuality, jak se říká „náhoda je blbec.“ Proto se stanovují pouze takové taktické záměry, které vzhledem k situaci, tak jak se při výslechu vyvine, je možné realizovat úplně, z části, případně je vhodné je nerealizovat vůbec.

Část zvláštní syntetické fáze přípravy výslechu zahrnuje činnosti spojené s vypracováním plánu výslechu a v provedení opatření k realizaci plánovacích činností. Obsah a formu (ústní nebo písemná) plánu výslechu ovlivňuje složitost konkrétního případu, předpokládaná složitost výslechu a schopnosti vyslychajícího. Plán výslechu bude mít formu ústní fixovanou v paměti vyslychajícího zejména u jednodušších případů, kdy je taktéž možné zpracovat plán výslechu ve formě jednoduchých poznámek, kde si vyslychající poznačí

nejdůležitější skutečnosti, o nichž bude výslech veden. Písemná forma se očekává především u složitějších případů, odborná literatura³⁵ dokonce uvádí „*U složitého a komplikovaného výslechu, který je veden např. k několika skutkům, proti několika obviněným, jejichž činnost se navzájem prolíná apod., bude třeba vždy zpracovat podrobný plán výslechu, němž má být budoucí činnost výslechu detailizována.*“

3.2. Organizačně-materiální příprava výslechu

V této kapitole se budu věnovat významu a vlivu prostředí, ve kterém výslech probíhá. Vhodná volba místa provedení výslechu se zdá být dle praxe klíčová jak pro navázání a formování kontaktu mezi osobou provádějící výslech a vyslychaným, tak pro ochranu vyslychaného. Příprava organizačně-materiální vychází z přípravy věcné a zahrnuje především volbu vhodného výslechového prostředí, určení konkrétního okruhu osob přítomných při výslechu (např.: zapisovatelka, obhájce, tlumočník, zákonný zástupce pracovnice OSPODu...), tak také volbu technických prostředků, jejich přezkoušení a další organizační zajištění výslechu.

Kriminalistická nauka chápe výslechové prostředí ve dvou rovinách a dle taktického hlediska se dělí na výslechové prostředí vnitřní a vnější. Jako výslechové prostředí vnějším se uvádí místo, kde výslech probíhá.³⁷ Vhodná volba vnějšího výslechového prostředí je základem pro správně vedený výslech, každé takovéto místo se stává pracovním prostředím nejen pro osobu vedoucí výslech, ale i pro vyslychaného a nějakým způsobem působí na psychiku obou osob. Pro oboustrannou soustředěnost, vytvoření kontaktu,³⁸ dosažení důvěry a vytyčení rolí ve výslechové situaci (převaha nad vyslychaným) se nejvhodnějším místem jeví výslechová místnost, ovšem takovými místnostmi často policejní útvary nejsou vybaveny (nemluvě o specializovaných výslechových místnostech), proto jimi obvykle bývají služební místnosti policejních orgánů – např. kancelář vyslychajícího. Nicméně nastávají i odůvodněné situace kdy je výslech veden v bytě, na pracovišti vyslychaného nebo zdravotnickém či terapeutickém zařízení.

³⁵ NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty*, s. 204.

³⁶ KONRÁD, Zdeněk, Miroslav NĚMEC a František NOVOTNÝ. *Vybrané otázky teorie a praxe výslechu*, s. 9.

³⁷ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*, s. 61.

³⁸ SPURNÝ, Joža. *Psychologie výslechu*, s. 14.

Kriminalistická praxe zná ovšem i další místa jako je třeba věznice, kde se provádí výslechy obviněných ve vyšetřovací vazbě nebo výkonu trestu odnětí svobody.

Vnitřní výslechové prostředí je definováno jako klima výslechové místnosti, které optimálně vyhovuje lidskému organismu, a to jak dle hledisek obecných, tak i individuální přizpůsobení dle konkrétního jedince. Jestliže jsme si výše vnější výslechové prostředí definovali jako jakési pracovní prostředí, můžeme výslechové prostředí vnitřní definovat jako pracovní atmosféru. Pracovní atmosféra zahrnuje celou řadu faktorů, jako jsou např. rozmístění osob v místnosti, vybavení místnosti, intenzita osvětlení, teplota v místnosti apod. Takovéto faktory ovlivňují psychiku vyslychajícího i vyslychaného. Vytvoření příznivé pracovní atmosféry působí pozitivně na psychiku obou osob a je základem pro zdárný výsledek výslechu.

Některé z těchto faktorů ovlivňují i další taktická hlediska, jedním z nich je například posazení vyslychajícího a vyslychaného, vyslychající by měl sedět tak, aby mohl vyslychanou osobu během výslechu dobře pozorovat. Jak uvádí expert na lhaní J. Navarro ve své knize „...v reálném světě nestačí věnovat pozornost jen obličejí, ale je třeba sledovat celé tělo, protože každý jeho centimetr vypovídá o tom, co se děje v mozku. Kůže, svaly ruce, chodidla, krk, oči, trup, palce na ruce, ramena, to vše nám říká, co právě zpracovává mozek druhého, co druhý cítí, po čem touží, čeho se bojí či co chce udělat. To si ostatně uvědomovali i naši dávní předkové. Biblická kniha Přísloví hovoří o tom, že ničemný člověk "mrká očima, nohama cosi naznačuje, svými prsty ukazuje". A jinak tomu není ani dnes.“³⁹ U vyslychaných osob omezených na svobodě, musí být zamezeno možnosti útěku, případně napadení, nebo možnosti nahlížet do písemností a poznámek používaných vyslychajícím během výslechu. Důležité pro správné klima je rovněž zamezení rušivých elementů z vnějška – např. vstupování osob do místnosti v průběhu výslechu, klepání na dveře, vyzváněním telefonu, telefonováním, vnějším hlukem apod. Existence takovýchto rušivých vlivů narušuje kontakt vyslychajícího s vyslychaným, odvádí pozornost vyslychané osoby, narušuje soustředění a dalšími nepříznivým způsobem narušuje celkovou atmosféru výslechu.

³⁹ NAVARRO, Joe. *Jak poznat, když vám někdo lže*, s. 10.

Určení konkrétního okruhu osob přítomných při výslechu je do jisté míry ovlivněno příslušnými ustanoveními trestního řádu a dalších relevantních trestněprávních norem.⁴⁰ Jak již bylo zmíněno v úvodu této kapitoly osobami přítomnými u výslechu jsou především zapisovatel/ka, obhájce, tlumočník, zákonného zástupce, pracovníci OSPODu, psycholog a další. V rámci přípravného řízení se výslech provádí zpravidla bez přibrání zapisovatele, protokolaci tedy provádí přímo osoba, jež vede výslech.

4. Taktika výslechu

Výslechové taktické postupy dělíme na základní neboli standardní, a nestandardní. Mezi **standardní taktické postupy** patří:

- formování psychologického kontaktu (uplatňuje se ve všech stádiích výslechu; i pro řešení problémových a konfliktních situací);
- analýza výpovědi v průběhu výslechu;
- pomoc vyslychanému k překonání zdánlivě zapomenutého a subjektivních nedostatků reprodukce (uplatňuje se zejména ve stádiu dialogu);
- psychologické působení na lživě vypovídajícího za účelem získání pravdivé výpovědi (uplatňuje se zejména ve stádiu dialogu)⁴¹

V rámci stádií výslechu jsou používány konkrétní výslechové taktiky, které napomáhají vyslychajícímu k dosažení cíle získat pravdivou a úplnou výpověď, slouží zároveň k řešení problémových nebo konfliktních situací, které mohou při výslechovém procesu nastat. Jedná se o kriminalistickou vědou odůvodněná pravidla podložená poznatky z praxe a podpůrných oborů psychologie, logiky. Tyto vzájemně propojené postupy nejsou v pozitivním právu nijak upraveny a mohou být tedy použity pouze v mezích trestněprávně procesních předpisů.⁴²

⁴⁰ zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů

⁴¹ KONRÁD, Zdeněk, Miroslav NĚMEC a František NOVOTNÝ. *Vybrané otázky teorie a praxe výslechu*, s. 11.

⁴² PJEŠČAK, Ján. *Kriminalistika*, s. 162.

Pješčak⁴³ dělí základní taktické postupy ještě dále, a to na postupy obecné a zvláštní. K tomuto dělení dochází na základě logické úvahy, která vychází z četnosti užití daného postupu při výslechu, neboť první dva taktické postupy se užívají při každém výslechu, jak autor uvádí. A zbylé dva lze nazývat zvláštními, neboť jejich užití přichází až za situace, která podmiňuje užití nezbytností pro dosažení cíle výslechu.

Kromě uvedených základních taktických postupů existují v kriminalistické taktice i metody doplňkové, tzv. **netradiční taktické postupy**. Společným znakem těchto postupů je především jistá míra kontroverznosti, která se k nim váže. Mezi odborníky se ohledně užívání netradičních taktických postupů stále objevují názorové neshody, které pramení hlavně z úspěšnosti, vypovídací potenciálu a etické přijatelnosti takových postupů, neboť tyto postupy vycházejí zejména z poznatků nejen forenzní psychologie, ale taktéž obecné. Mezi netradiční taktické postupy řadíme: fyziodetekci, vyšetřovací hypnózu a kognitivní interview. Pro úplnost členění taktických postupů jsou tyto postupy krátce rozvinuty v kapitole 4.4, nikoliv však jejich provázanost k jednotlivým stadiím a druhům výslechu, neboť jejich užití není v českém kriminalistickém prostředí obvyklé.

4.1. Konstrukce výslechu a taktické postupy při nich užívané

Jak již bylo uvedeno v předchozích kapitolách výslech je procesem složitým, který vyžaduje nejen dostatečnou přípravu, ale i jisté schopnosti osob, jež se na jeho provedení podílejí. Kriminalistika v souladu s rámcem stanoveným v ustanoveních trestního řádu⁴⁴, rozeznává tři stadia výslechu:

- úvodní stadium výslechu,
- stadium souvislého líčení tzv. monolog,
- stadium otázek a odpovědí tzv. dialog.

Každé ze tří stadií má na provádění výslechu svůj význam. První dvě stadia, tedy úvodní stadium a monolog jsou v trestně procesní normě uvedeny jako povinné, poslední stadium, dialog, trestní řád uvádí jako fakultativní, ke

⁴³ PJEŠČAK, Ján. *Kriminalistika*, s. 162.

⁴⁴ §§ 90–101 TrŘ

kterému se přistupuje v případech, je-li zapotřebí monologickou část doplnit nebo třeba upřesnit.⁴⁵

Délka jednotlivých stádií se odvíjí především od okolností stojících na straně vyslychané osoby to, jakým způsobem reaguje a je schopna poskytnout požadované informace. Některé osoby jsou schopny vypovídat k věci, skutkový děj vylíčí přesně, konkrétně a chronologicky uspořádaný, u takovýchto osob se klade důraz především na monologickou část, kde je takové osobě poskytnut prostor pro vylíčení všech podstatných skutečností a třetí fáze, tj. dialog bývá poměrně stručný. Ovšem opak je pravdou, každý člověk jak se říká originál a existují i jedinci, které bychom zařadily do jakési druhé skupiny osob, která takovými schopnostmi neopývá a nejsou schopny souvisle vypovídat samy. Tudíž je nutné klást doplňující otázky a nedostatečnou samostatnou výpověď pomocí nich doplnit a konkretizovat, dokonce i stimulovat. Tímto dochází k prodloužení třetí fáze, která se nyní stává pro výslech klíčovou.

4.1.1. Úvodní fáze

V této úvodní části dochází nejprve ke splnění procesních náležitostí výslechu. Začíná se samotným přivítáním vyslychaného, následuje ověření totožnosti, ověřují se jeho osobní data a plní se další základní trestněprocesní náležitosti. Vyslychaný je seznámen s předmětem a důvodem výslechu, dále pak se svým procesním postavením. Poté s ním je vyplněna úvodní předtištěná část protokolu a následně je vyslychaný poučen o svých právech a povinnostech v souladu se zákonem dle jeho procesního postavení, včetně vysvětlení významu jeho výpovědi.

Pro úspěšnost výslechu je bezpochyby takticky významný právě onen první kontakt vyslychaného s vyslychaným před samotným započítím výslechu, neboť právě v tomto okamžiku se prvně dochází k **formování psychologického kontaktu** mezi těmito osobami. „*Formování psychologického kontaktu mezi vyslychajícím a vyslychaným je procesem vhodného působení na psychiku vyslychaného za účelem vyvolání či posílení zájmu vyslychaného učinit pravdivou a úplnou výpověď nebo odstranit takový motiv nepravdivé výpovědi nebo nechuti vypovídat, jakým je strach o vlastní život a zdraví nebo jeho rodiny.*“⁴⁶ Dochází

⁴⁵ NĚMEC, Miroslav. *Výslech a taktika jeho provádění ve speciální výslechové místnosti*, s. 16.

⁴⁶ KONRÁD, Zdeněk, Miroslav NĚMEC a František NOVOTNÝ. *Vybrané otázky teorie a praxe výslechu*, s. 12.

tedy k vytvoření důvěry vůči osobě vyslychajícího, jejímž cílem je, aby se vyslychaný nevyhýbal rozhovoru s vyslychajícím, nemlčel a měl zájem pravdivě vypovídat. K vytvoření potřebné důvěry přispívá spousta nejen objektivních, ale primárně subjektivních okolností, jimiž je například: forma, jakou je zajištěna přítomnost vyslychané osoby; způsob komunikace vyslychajícího – přivítání podáním ruky, představení se atd. Dle Strause⁴⁷ prvek formy a způsobu zajištění přítomnosti vyslychaného do úvodního stadia nepatří, neboť samotnému výslechu předchází, a tak nemůže být jeho součástí. Dovolím si tímto s panem profesorem nesouhlasit, neboť se dle mého názoru jedná o důležitý první krok, kdy dochází k formování kontaktu mezi vyslychajícím a vyslychaným, zvláště uvážíme-li že samotné zajištění může proběhnout osobně přímo mezi budoucími účastníky výslechové interakce. Z tohoto důvodu mi chápání problému jako úvodu výslechu se mi jeví jako značně opodstatněné.

K formování psychologického kontaktu bohužel neexistuje žádný stoprocentně účinný návod, je třeba vždy ke každému vyslychanému přistupovat individuálně. Spolu se znalostí a způsobem užití kriminalisticky taktických postupů a doporučení může být vyslychajícímu nápomocné i praktické využívání metod psychologických, které mají modifikovanou podobu. Využití takovýchto metod při výslechu pomáhá vyslychajícímu (ne-psychologovi) k objektivnějšímu chápání a ovlivňování psychologických jevů které během výslechové interakce vznikají.⁴⁸

Jak bylo uvedeno v úvodu této podkapitoly, v úvodním stadiu vyslychající zjišťuje vztah vyslychané osoby k ostatním účastníkům případu, k předmětu výslechu a jeho postoj k samotnému faktu výslechu, jakož i informace o jeho rodinných, majetkových a platových poměrech a kriminální kariéře. Hovoříme o metodě dotazování. Dotazováním získané informace jsou dvojí podoby tzv. tvrdých dat (věk, povolání, status, bydliště, zdravotní stav...) anebo hodnotících soudů vyslychaného (zhodnocení výchovy sebe samého jeho rodiči, vztahů na pracovišti, dosaženého vzdělání apod.). I přes jistou formálnost získávání těchto anamnestických dat (základní informace o vyslychaném) tato metoda pomáhá vyslychajícímu lépe odhadnout intelekt, osobnost a aktuální psychický stav

⁴⁷ STRAUS, Jiří. *Kriminalistická taktika*, s. 278.

⁴⁸ SPURNÝ, Joža. *Psychologie výslechu*, s. 78.

vyslýchaného s ohledem na další konkretizaci taktického plánu výslechu či ujištění se o něm.⁴⁹

Na závěr úvodního stadia se doporučuje dotázat vyslýchané osoby, zda porozuměla poučení, využije práva odepřít výpověď, není nositelem státního či státem uznávaného tajemství vztahující se k předmětu výslechu a zda předmětu výslechu rozumí. Poté je vyslýchaný vyzván, aby se souvisle vyjádřil k předmětu výslechu, čímž začne fáze monologu. Takto hovoří výchozí pojetí, ovšem je možné, aby vyslýchající jednotlivou posloupnost stadií monologu a dialogu obrátil a po poučení započal s pokládáním otázek, případně obě fáze vzájemně kombinoval, je-li to účelné pro připravený taktický postup.

4.1.2. Monolog

Stadium souvislého líčení, tzv. monolog plynule přechází z úvodního stadia a začíná okamžikem, kdy je vyslýchaný po poučení vyzván k uvedení jemu známých okolností ohledně předmětné věci. Monolog se dá tedy shrnout jako volná, spontánní a nepřerušovaná výpověď vyslýchaného k předmětnému ději.⁵⁰ Současně s vyzváním k monologu je vhodné vyslýchaného upozornit na nutnost rozlišení, zda si danou částí výpovědi je opravdu jistý či nikoliv, zda se jedná o informaci vnímanou přímo či reprodukovanou a co považuje za důležité. Jak vyplývá z definice ale i z ustanovení trestního řádu⁵¹, během této části by neměl být vyslýchaný vůbec přerušován, pouze v nejnútnejších případech, zejména tehdy, odchyluje-li se podstatně od předmětu výslechu, nebo je-li zapotřebí sdělenou informaci vyjasnit.

V rámci monologu je možné, aby si vyslýchající dále utvářel obraz o vyslýchaném – uplatňuje se taktický postup zvaný analýza výpovědi v průběhu výslechu. Ze spontánní výpovědi se dají vyčíst další důležité informace o hovořící osobě, jaké jsou například její postoje k předmětu výslechu, zhodnocení typu paměti, nýbrž je taktéž možné porovnávat výpověď s dalšími známými důkazy, posuzovat věrohodnost a úplnost výpovědi a další. Vyslýchající by si měl během monologu dělat poznámky, které zužitkuje během následující fáze.

⁴⁹ SPURNÝ, Joža. *Psychologie výslechu*, s. 83-84.

⁵⁰ NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty*, s. 191.

⁵¹ § 92 odst. 3 TrŘ

4.1.2.1. Analýza výpovědi v průběhu výslechu

Jedná se o hlavní taktický postup pojící se s monologem vyslychaného. Tento postup se sice uplatňuje ve všech stadiích, ale během monologu má na něj vyslychající dle mého názoru největší prostor. Vyslychající nezasahuje do souvislého líčení vyslychané osoby, a tak se může plně soustředit na zjištění informací o hovořící osobě. Během analýzy se vyslychající snaží zjistit postoj vyslychané osoby k předmětu výslechu, tj. zda se uchyluje k pravdivé nebo lživé výpovědi a čím je tento postoj ovlivněn, jaký je jeho motiv a jaké potřeby a pocity jsou původcem motivu.⁵²

Uplatnění analýzy výpovědi během monologické části umožňuje vyslychajícímu zejména:

- zjistit a podchytit rozpory ve výpovědi,
- zjistit a podchytit rozpory mezi výpovědí a dosud nashromážděnými důkazy a informacemi nedůkazního charakteru,
- zjistit neúplnost výpovědi,
- zjistit a podchytit informace uváděné vyslychaným, které mu nemohly nebo nesměly být známé,
- učinit závěr, že vyslychaný chce nebo nechce podat objektivní výpověď,
- zvolit adekvátní taktické postupy pro další stadium výslechu.

Během **srovnávání informací z výpovědi s ostatními důkazy** mohou nastat prakticky dvě situace: vyslychaný uvádí ve výpovědi informace v souladu s ostatními známými důkazy a informacemi nebo nikoliv. V prvním případě není nutné o věrohodnosti pochybovat a situace se jeví jako ideální. V druhém případě je na místě další analýza oněch rozporů, díky níž vyslychající může dospět k následujícím závěrům: „1) že osoba vypovídá v rozporu s ostatními důkazy, protože došlo k deformaci získané informace během některé z etap jejího formování, 2) že osoba vypovídá v rozporu s ostatními důkazy, protože lže, 3) že osoba mluví pravdu, ale další důkazy jsou s jeho výpovědí v rozporu.“⁵³

⁵² PJEŠČAK, Ján. *Kriminalistika*, s. 165.

⁵³ PROTIVINSKÝ, Miroslav, Jan MUSIL a Vladimír PRERAD. *Taktika výslechu v přípravném řízení trestním*, s. 55.

Co autoři odborné kriminalistické literatury⁵⁴ rozumí pod pojmem formování informace? Formování informace dle výše uvedených prochází 4 etapami: a) získání, shromáždění a zpracování informace; b) fixace podržení a přepracování informace; c) vybavení a reprodukce informace; d) příjem, přepracování a procesní podchycení informace vyslychajícím. Já bych se ve svém vysvětlení prvního závěru analýzy rozporů ve výpovědi přiklonila k názvosloví pana doc. JUDr. Jana Chmelíka, Ph.D., jež je mi bližší a dle mého názoru pro čtenáře bližší. Chmelík⁵⁵ uvádí, že kvalita podávané informace závisí právě na třech základních faktorech: vnímání, zapamatování a reprodukce. **Vnímání** je vlastně subjektivní odraz objektivní reality, který se otiskne do našeho vědomí. Otázkou je, do jaké míry je vnímání člověka přesné a úplné. Při vnímání svou roli sehraje a zrovna nemalou myšlení. Člověka mohou klamat smysly – př. zrakové, sluchové a jiné klamy – myšlení má tendenci člověka od takových klamů ochránit. Kvalitu vnímání též ovlivňují nejen subjektivní skutečnosti jako jsou sympatie, emoce a psychické nebo fyzické stavy člověka k situaci vnímané svými smysly, tak objektivní okolnosti – jako je počasí, denní doba...

Zapamatování je dalším důležitým faktorem, který je u každé osoby odlišný. *„Lidská paměť automaticky působí selektivně a automaticky třídí vnímané události. Nepodstatné vjemy vylučuje, ty významné jsou v paměti ukládány. Jen část takto vyselektovaných vjemů je poté ukládána dlouhodobě nebo trvale.“*⁵⁶

Reprodukce je poslední a dle mého názoru nejpodstatnější složkou formování informace. V rámci reprodukce dochází ke sdělení aktualizované informace vyvolané z paměti vyslychaného. Během reprodukce může docházet k pozitivnímu i negativnímu ovlivnění samotným vyslychajícím, který musí volit takové taktické postupy, aby informace, které vyslychaný sděluje byly z hlediska objektivní pravdy, co nejméně nejvíce. Zároveň je možné, že v rámci provádění výslechu se během reprodukce do paměti vyslychaného zanesou i tzv. „smetí“. Tím mám na mysli skutečnosti, které neodpovídají realitě, ale překryjí nebo pozmění původní reálný vjem. K „zanášení smetí“ do paměti může docházet během opakovaných výslechů. Například vyslychající se během prvního výslechu zeptá na nějakou otázku. Vyslychaný odpoví. Při opakovaném výslechu se vyslychající

⁵⁴ Pješčak, Protivinský, Prerad

⁵⁵ CHMELÍK, Jan. *Rukověť kriminalistiky*, s. 161-163.

⁵⁶ CHMELÍK, Jan. *Rukověť kriminalistiky*, s. 162.

zeptá na otázku podobnou, ale zároveň rozdílnou a vyslýchaný si vybaví, že minule na něco podobného odpovídal minule. Ovšem vzpomene si jen na svou odpověď nikoliv na vztah k původní formulované otázce a odpoví stejně, což u v tomto novém případě nemusí být pravda. Ale on si to spojí vytvoří si z toho pravdu a bude tvrdit, že se tak opravdu stalo.

Prověření vnitřní shody údajů v samotné výpovědi se užije v situaci, kdy se v poskytnuté výpovědi objeví podstatné rozpory ohledně totožných okolností. Na základě takového lze se oprávněně domnívat, že vyslýchaný lže.

Další pomůckou při analýze může být např. **vyjasnění dalších okolností**, o kterých vyslýchaná osoba mohla vědět. Jestli vypovídané skutečnosti zapadají do časové osy v návaznosti na další důkazy. Upozornila bych také, že v rámci analýzy výpovědi je nutné pečlivě sledovat například neverbální chování vyslýchaného. Je mnohokrát dokázáno, že psychická činnost jde ruku v ruce s činností fyziologickou, kterou často není možné ovlivnit (např.: pocení, třes, tiky a jiné neverbální znaky). A když člověk lže, toto vnitřní napětí se odráží navenek právě v těchto neverbálních projevech, které vyslychajícím mohou poskytnout jakousi sekundární výpověď o vyslychaném. Ovšem je nutné zároveň upozornit na to, že z žádného takového signálu není možné stoprocentně určit, že druhá osoba lže, ale mohou nám takové projevy pomoci v interpretaci mluveného projevu, který na základě neverbálního pozorování dostane nový rozměr. Ideální je tedy kombinace analýzy s pozorováním následně doplněná o dotazování.

4.1.3. Dialog

Není-li fáze monologu dostačující, následuje dialog. Během dialogu jsou vyslychajícím kladeny otázky vyslychanému a ten na ně odpovídá. Otázky slouží především k doplnění výpovědi podané během monologické části a odstranění nejasností či rozporů nejen v samotné výpovědi, ale také rozporů ve výpovědích dalších osob, které ve věci byly vyslychány. Jeho cílem je monologickou část výpovědi doplnit a upřesnit. Klazení otázek má několik základních pravidel, ta stanovují, že kladené otázky musí být především srozumitelné, určité, jasně formulované. Dále jimi nesmí být vyslychající naváděn k určité odpovědi (tzv. sugestivní otázky) a nesmí být úskočné (kapciózní otázky)⁵⁷. Spolu se zákonem je v užití zakázaných otázek v rámci taktiky i judikatura, rozsudek Nejvyššího soudu

⁵⁷ § 92 odst. 4 TrŘ

z roku 1968 uvádí: „je-li obviněný při kladení otázek za účelem doplnění výpovědi nebo k odstranění neúplnosti, nejasnosti a rozporů přesvědčován, že jeho výpověď je nepravdivá a je mu předstírán názor vyslychajícího na obsah výpovědi s cílem přizpůsobit výpověď obviněného tak, aby byla v souladu s výsledky místního ohledání a pitvy, které jsou známy vyslychajícímu.“⁵⁸ Vhodně kladené otázky jsou z kriminalistického hlediska důležité v případě lhoucích osob, kdy je za užití vhodně zvolenými otázkami možno dosáhnout zvratu ve výpovědi.

V průběhu tohoto stádia se kromě předchozích dvou postupů, které je možné uplatňovat v rámci výslechu jako celku, často uplatňují poslední dva základní taktické postupy – **překonání zdánlivě zapomenutého** a **psychologické působení na lživě vypovídající osobu**.

4.1.3.1. Taktický postup překonání zdánlivě zapomenutého

I když jsem tento postup zařadila pod dialogové stadium výslechu lze ho samozřejmě použít i ve stadiu monologu. Nicméně v souladu s doporučením nepřerušovat vyslychaného během předchozího stadia radím tento taktický postup právě do této části.

Tento taktický postup je využíván především u výslechu svědka, který si nemůže vzpomenout na relevantní informace, nemůže je reprodukovat nebo jeho projev trpí některou ze vzpomínkových vad. Jedná se vlastně o psychologickou pomoc ze strany vyslychajícího, který má na základě svého úsudku včas odhalit subjektivní nedostatky reprodukce vyslychané osoby. A ideálně pro vyslychaného nepostřehnutelným způsobem pomoci takové nedostatky odstranit a výpověď doplnit. Vyslychající nesmí v rámci pomoci užít sugestivní nebo kapiózní otázky. Kromě psychologické pomoci je možné užít i dalších kriminalisticko-taktických činností, jako jsou rekonstrukce a prověrka výpovědi na místě.

Postup praktikujeme v situacích, kdy vyslychaný chce vypovídat pravdu, ale z nějakého důvodu nemůže. Kriminalistická praxe doporučuje několik technik, které pomohou vyslychané osobě, aby si vzpomněla. Patří sem techniky jako:

- Orientace vyslychaného na to, aby vypovídal v chronologickém sledu a detailně i o okolnostech, které nepovažuje za důležité.
- Neuspěchat výpověď vyslychaného, některé osoby potřebují delší dobu na vybavení si určité okolnosti.

⁵⁸ *Rozsudek Nejvyššího soudu. R 49/1968-II*

- Orientovat vyslýchaného na vybavení si celkové situace, okolí, počasí, času, světla, svých reakcí.
- Doporučit vyslýchanému, aby chápal událost jako příčinu určitého následku (např. po události došlo k zhoršení vztahů k určité osobě) nebo jako důsledek určité příčiny (např. náhodného seznámení) – využití principu kauzality.
- Orientace vyslýchaného nejprve k těm okolnostem, které si dobře pamatuje a až později se pokusil o vybavení si okolností, které jsou mu nejasné.
- Uplatnit princip asociace, např. neumí si vybavit příjmení určité osoby – možnost půjčit mu telefonní seznam.⁵⁹

4.1.3.2. Psychologické působení na lživě vypovídající osobu

Díky dříve provedené analýze výpovědi lze důvodně usoudit, že vyslýchaný lže. Lživé výpovědi je vhodné předcházet už během výslechu pomocí vhodného vedení. Není nic asi složitější činnosti než vyvracet utvrzenou lživou výpověď. Tento taktický postup se využívá u osob, které z různých příčin nevypovídají pravdu a není rozhodné, zda se jedná o svědka, podezřelého, nebo obviněného. Jediná přípustná metoda působení na lhoutího je přesvědčování o neúčelnosti lži. V žádném případě nelze uplatnit jakékoliv formy násilí, hrozby, vydírání, či jiné nezákonné postupy. Přesvědčování je možné nejen verbálně, ale též předkládáním věcných a listinných důkazů. Při uplatnění tohoto taktického postupu je třeba přihlídnout zejména k osobnosti vyslýchaného, ale také k druhu vyšetřovaného trestného činu.

K překonání lživé výpovědi kriminalistická taktika nabízí celou řadu dílčích taktických postupů. Uvádím pouze pár z nich, pro mě nejzajímavější: *využití emocionálního napětí, stimulování kladných vlastností vyslýchaného, využití pořadí výslechu* několika svědků, podezřelých nebo třeba spoluobviněných a mnoho další.

Využití stavu emocionálního napětí. Jak bylo uvedeno v kapitole 2.3.2 Výslech může vyslýchanému působit stres. Ten může působit neobvyklé postavení, pocit odpovědnosti za výslech, nebo například hrozí trest u podezřelých a obviněných. „...*při výslechu obviněného je třeba počítat s tím, že přirozenou*

⁵⁹ STRAUS, Jirí. *Kriminalistická taktika*, s. 119.

*lidskou vlastností je hovořit pravdu. U každého člověka se prosazuje přirozený mechanismus reprodukce skutečných vjemů. Odklon od tohoto procesu vyžaduje veliké volní úsilí.*⁶⁰ Pokud takové emocionální napětí může „hrát do karet“ vyslychajícímu je výhodné vyslychaného v napětí udržovat. Vyslychající by měl působit na vyslychaného jako osoba, která je důkladně připravená, naslouchá mu, jeho výpověď v průběhu analyzuje. Vyslychanému se tak bude obtížněji vypovídat nepravda. Vhodným psychologickým působením se vyslychajícímu může podařit zasáhnout do takového vnitřního konfliktu, tak aby dotýčný vypovídal pravdivě. V případě výslechu svědka je vhodné ve správný okamžik připomenout právní následky křivé výpovědi. U obviněného nebo podezřelého se doporučuje od počátku výslechu zaměřit na skutečnosti podložené jinými důkazy.

Stimulace kladných vlastností. K takovému postupu je nutné znát osobnost vyslychaného, aby stimulace proběhla úspěšně. Mezi takové kladné vlastnosti můžeme zařadit např. bezúhonnost, cit pro spravedlnost nebo třeba láska k rodině. Vhodnou stimulací lze přesvědčit vyslychaného, aby od lhaní upustil. Obtížněji se takto bude působit na recidivisty, ale ani u nich není tento postup vyloučen. Každý má aspoň nějaké kladné stránky.

Využití pořadí výslechu. Takovýmto postupem můžeme působit dokonce preventivně proti případné lživé výpovědi. Podaří-li se vyslychajícímu ve vyslychané tímto postupem vytvořit domněnku, že veškeré potřebné informace už má z předchozích výslechů, a tak lhaní nebude účelné. Zároveň se dá tímto postupem zvýšit emocionální napětí, které může vyvolávat čekání na výslech, a následně toho využít ve prospěch vyslychajícího. Dle mého názoru se jím dá úspěšně působit na lhací děti. Pokud vyslychající nejprve provede výslech ve věci s dospělými a dítě o tom ví, může právě nabýt dojmu, že vyslychající už zná všechny relevantní informace, a tak začne vypovídat pravdivě.

Na závěr dialogového stadia dojde k zaprotokolování výpovědi, zachytí se případné námitky a opravy a zaprotokolovanou výpověď stvrdí vyslychaný i vyslychající, příp. i další přítomné osoby svým podpisem. Detailněji bude proces protokolace výslechu rozebrán v kapitole č. 6 Dokumentace výslechu.

⁶⁰ PJEŠČAK, Ján. *Kriminalistika*, s. 165.

4.2. Druhy výslechu a jejich vliv na taktiku výslechu

Dle kriminalistické nauky můžeme rozlišovat druhy výslechu dle několika kritérií, nejčastěji je v odborné literatuře uváděno členění: a) podle procesního postavení účastníků, b) podle vybraných kriminalisticko-taktických hledisek.⁶¹ Dovolím si přidat ještě jednu klasifikaci, a to na základě kritéria vztahu vyslýchané osoby k vlastní výpovědi.

Proč je vůbec klasifikace výslechu důležitá? Správná klasifikace prováděného výslechu umožní osobě, která výslech provádí, zvolit vhodný taktický postup a způsob přípravy, která samotnému výslechu předchází. Neboť cílem výslechu, jak již bylo uvedeno výše, je získání úplných, objektivních a pravdivých⁶² informací, které nám umožní zjištění skutkového stavu vyšetřované věci, o kterém nejsou důvodné pochybnosti.⁶³ A tohoto cíle lze nejlépe dosáhnou vhodně prováděným výslechem, který vyslýchající provádí individuálním a diferencovaným přístupem založeným právě na správné klasifikaci.

4.2.1. Dělení dle procesního postavení vyslýchaného

V případě kategorizace dle procesního postavení vyslýchané osoby je kritériem postavení vyslýchaného dle trestního řádu, ten upravuje všechny následující druhy výslechu. Podle procesního postavení vyslýchaného můžeme dělit výslech následujícím způsobem:

- podání vysvětlení,
- výslech svědka,
- výslech poškozeného (v některé literatuře tento bod autoři spojují s procesním postavením svědka),
- výslech znalce,
- výslech podezřelého (podezřelé zadržené osoby),
- výslech obviněného,
- výslech obžalovaného.

⁶¹ STRAUS, Jiří. *Kriminalistická taktika*, s. 102-104.

⁶² Pravdivými informacemi rozumíme takové informace, v nichž uvedená kriminalisticky a právně významná fakta odpovídají objektivní realitě.

⁶³ NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty*, s. 181.

4.3.1.1. Vysvětlení

Vysvětlení je z hlediska trestního práva procesního zvláštním druhem výpovědi. „*Výpovědi se rozumí sdělení vyslychané osoby učiněné z důvodu stanovených zákonem před zákonem pověřeným subjektem v průběhu výslechu a zdokumentovaného podle příslušných právních předpisů.*“⁶⁴ Právní úpravu tohoto institutu najdeme kromě trestního řádu (§ 158 odst. 3 TrŘ) také v § 12 ZOP. Hlavní zvláštností vysvětlení je, že oproti klasické výpovědi nemá status důkazního prostředku v průběhu trestního stíhání nebo řízení, i když jeho procesně-právní důsledky jsou neméně významné, neboť právě zahájení trestního stíhání bývá převážně odůvodněno právě vysvětlením.⁶⁵

4.3.1.2. Výslech svědka

Výslech svědka upravují §§ 97–101a TrŘ, trestní řád v těchto ustanoveních přímo definici svědka neuvádí, ovšem výkladem právě § 97 TrŘ lze definici dovodit. Definici najdeme i v odborné literatuře, učebnice trestního práva procesního uvádí, že „*Svědek je osoba rozdílná od obviněného, která byla vyzvána orgánem činným v trestním řízení, aby vypovídala o tom, co je jí známo o trestném činu, jeho pachateli a o okolnostech důležitých pro trestní řízení (§ 97); o okolnostech, které viděla, slyšela nebo jinak vnímala svými smysly.*“⁶⁶ Podle komentáře k trestnímu řádu „*svědkem je fyzická osoba rozdílná od obviněného, která byla vyzvána (předvolána) orgánem činným v trestním řízení, aby jako svědek vypovídala o skutečnostech důležitých pro trestní řízení, jež sama vnímala (poznala, pozorovala) svými smysly, tedy viděla, slyšela atd., anebo která se sama či z podnětu některé ze stran dostavila za tímto účelem k orgánu činnému v trestním řízení.*“⁶⁷ Vzhledem k tomu, že svědek je tedy osobou nenahraditelnou, dospěla soudní praxe⁶⁸ k závěru, že jeho procesní postavení je neslučitelné s postavením jiných osob v rámci trestního řízení, jsou jimi: znalec, tlumočník, nebo orgán činný v trestním řízení v dané trestní věci (srov. § 30 TrŘ). Podání výpovědi o tom, co osoba svědka vnímala, může pouze a jen tato osoba, proto je svědek uváděn jako osoba nezastupitelná, na rozdíl od jiných osob, např. znalce⁶⁹,

⁶⁴ KONRÁD, Zdeněk, Miroslav NĚMEC a František NOVOTNÝ. *Vybrané otázky teorie a praxe výslechu*, s. 9.

⁶⁵ KONRÁD, Zdeněk, Miroslav NĚMEC a František NOVOTNÝ. *Vybrané otázky teorie a praxe výslechu*, s. 9.

⁶⁶ FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GŘIVNA. *Trestní právo procesní*, s. 384.

⁶⁷ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád, komentář*, s. 848.

⁶⁸ R 11/1977 tr.

⁶⁹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*, s. 405.

ten může být na rozdíl od svědka nahrazen jiným znalcem, který s využitím své odborné kvalifikace může podat taktéž znalecký posudek.

V rámci výsledku svědka bude taktický postup překonání zdánlivě zapomenutého využíván častěji, než je tomu u výsledku osob v jiném procesním postavení. K rozpomenutí může přispět pomoc ze strany vyslychajícího, který se zaměří i na ostatní smysly než jen zrak. Na proces zapamatování mají podstatný vliv i ostatní lidské vjemy jako je třeba sluch nebo čich. Zajímavé je, že právě děti častěji uvádí spolu se zrakovým vjemem i navázané další smyslové vjemy. Dalo by se říct, že v dospělosti se taková schopnost propojování zraku s ostatními smysly může vytrácet, protože primárně v našem životě spoléháme na zrak. Ovšem paměť je velmi komplexní a vyvolávání vzpomínek pomocí sekundárních smyslových vjemů, může být v řadě případů velice nápomocné.

4.3.1.3. Výslech poškozeného

Výslech poškozeného je v některých publikacích spojován s předchozím druhem výsledku, tedy s procesním postavením svědka. Ovšem rozdíl mezi svědkem a poškozeným je v rozdílné motivaci obou osob. Právní úprava je v tomto případě obsažena v §§ 43 a 47 TrŘ. Z taktických postupů by se dala uvést jedna zajímavost, že na rozdíl od svědků si poškozené osoby většinou díky své větší zainteresovanosti pamatují okolnosti lépe a detailněji.⁷⁰ Avšak výjimky potvrzují pravidlo, například poškozené osoby sexuálních a mravnostních trestných činů mohou vzpomínky na základě traumatické zkušenosti vytěsnit a v tuto chvíli se otvírá prostor pro užití taktického postupu překonání zdánlivě zapomenutého případně netradičních taktických postupů jako hypnóza.

4.3.1.4. Výslech znalce

Dle učebnice trestního práva procesního „znalec je osoba rozdílná od procesních stran a orgánů činných v trestním řízení, která se v trestním řízení přibírá za tím účelem, aby na podkladě svých odborných znalostí poskytla úsudek o skutečnosti důležité pro trestní řízení, jejíž objasnění takových odborných znalostí vyžaduje (budou to nejčastěji otázky lékařské, otázky z oboru techniky a technologie, účetnictví, chemie a písma).“⁷¹ Podle komentáře k trestnímu řádu: „znalec je osobou se speciálními odbornými znalostmi, rozdílnou od procesních stran (§ 12 odst. 6) a orgánů činných v trestním řízení (§ 12 odst. 1), která je

⁷⁰ TIPLICA, Mircea a Viktor PORADA. *Kriminalistická taktika*, s. 70-71.

⁷¹ FENYK, Jaroslav, Dagmar ČISAŘOVÁ a Tomáš GRÍVNA. *Trestní právo procesní*, s. 403.

přibírána za účelem objasnění konkrétní skutečnosti důležité pro trestní řízení, jejíž objasnění takových odborných znalostí vyžaduje (např. v oboru medicíny, písma, stavebnictví, ekonomie, účetnictví, chemie, techniky a technologie). Přestože je znalecký důkaz zvláštním samostatným druhem důkazu, nemá v poměru k ostatním druhům důkazů privilegované postavení. Orgány činné v trestním řízení jím nejsou vázány a hodnotí jej jako každý jiný druh důkazu.“⁷²

Na základě výše uvedeného je nutné zdůraznit, že znalec je osoba od procesních stran a orgánů činných v trestním řízení rozdílná. Jedná se o osobu fyzickou nebo právnickou (znalecký ústav), kterou orgán činný v trestním řízení přibírá za účelem, aby na základě svých odborných znalostí objasnila skutečnost, která je důležitá pro trestní řízení a jejíž objasnění pro složitost objasňované otázky vyžaduje specifických odborných znalostí. Přibrání znalce je upraveno v trestním řádu, § 105 TrŘ. K přibrání znalce dochází na základě opatření, které vydává orgán činný v trestním řízení. Znalce je možné přibrat v jakémkoliv stadiu trestního řízení, a to i během postupu před samotným zahájením trestního stíhání. Jak uvádí trestní řád v prvním odstavci § 105, v rámci jednodušších případů je možné, aby si orgán činný v trestním řízení vyžádal od znalce odborné vyjádření a není nutné ho přibrat. Posouzení otázky, zda v konkrétním případě je nutné znalce přibrat či nikoliv a postačí vyžádání odborného vyjádření nemusí být vůbec jednoduché.⁷³ Znalec zpracovává odborné vyjádření, tzv. znalecký posudek obvykle v písemné formě (§ 107 odst. 3 TrŘ), zákon ovšem nevylučuje podání znaleckého posudku ústní formou do protokolu (§ 108 odst. 1 věta druhá TrŘ), ovšem tento způsob není v praxi tak častý jako je tomu u písemné formy. Znalecký posudek může předložit kterákoliv ze stran.⁷⁴ „Zásadní význam ... má druhá věta ustanovení § 89 odst. 2 TrŘ, kde se výslovně uvádí, že „každá ze stran může důkaz vyhledat, předložit nebo jeho provedení navrhnout.“ Pokud má znalecký posudek předložený stranou všechny zákonem požadované náležitosti a obsahuje doložku znalce o tom, že si je vědom následků vědomě nepravdivého znaleckého posudku, potom by měl soud postupovat při provádění tohoto důkazu stejně, jako by se jednalo o posudek znalce přibraného orgánem činným v trestním řízení.“⁷⁵

⁷² ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád, komentář*, s. 946.

⁷³ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*, s. 432.

⁷⁴ § 89 odst. 2 TrŘ

⁷⁵ VANTUCH, Pavel. *Bulletin advokacie* [online].

Samotný výslech znalce je upraven v § 108 TrŘ a při výslechu znalce se postupuje orgán činný v trestním řízení obdobně jako při výslechu svědka (arg. § 101 TrŘ a simili.). Před samotným výslechem je třeba znalce poučit o významu znaleckého posudku a o trestních následcích křivé výpovědi a vědomě poskytnutého nepravdivého znaleckého posudku⁷⁶. Primárně počítáme s tím, že znalec vystupuje jako nezainteresovaná osoba, ale ani opak není v kriminalistické praxi výjimkou. Právě zdůrazněním těchto trestních následků lze kladně stimulovat vlastnosti znalce jako vyslýchané osoby. Při výslechu se může znalec odvolat na znalecký posudek, který vypracoval písemně (§ 108 odst. 1). Jestliže znalec nemá nic k doplnění vypracovaného posudku, zpravidla se na něj odvolá a stvrdí jej, tzn. potvrdí jeho správnost a úplnost. Během výslechu znalce, taktéž jako v samotném znaleckém posudku, znalci nepřísluší právní hodnocení posuzované věci (§ 107 odst. 1 TrŘ). Toto pravidlo je nutné mít během dialogu se znalcem na paměti a je nutné pokládat a formulovat otázky tak, aby nedocházelo k porušování zmíněného pravidla. Pokud byl někdo přibrán jako znalec a zpracoval znalecký posudek, který splňuje podmínky v § 110a TrŘ, nemůže být vyslýchán jako svědek⁷⁷. O rozdílu mezi znalcem a svědkem bylo pojednáno již v bodě 4.3.1.2 Výslech svědka.

4.3.1.5. Výslech podezřelého (podezřelé zadržené osoby)

Zadržení osoby podezřelé podle § 76 odst. 1 tr. řádu je krátkodobým institutem sloužícím k prozatímnímu fyzickému zajištění osoby podezřelé ze spáchání trestného činu za předpokladu, že je dán některý ze zákonných důvodů vazby (§ 67 TrŘ). Taková osoba může být policejním orgánem v naléhavých případech zadržena, i když dosud proti ní nebylo zahájeno trestní stíhání. K tomuto zadržení je třeba předchozího souhlasu státního zástupce. Bez takového souhlasu lze zadržení osoby provést, jen jestliže věc nesnese odkladu a souhlasu státního zástupce nelze předem dosáhnout, zejména byla-li osoba přistižena při trestném činu nebo zastižena na útěku.⁷⁸

Policejní orgán, který provedl zadržení, je povinen zadrženou osobu vyslechnout ve lhůtě 48 hodin od zadržení a o provedeném výslechu sepsat protokol, ve kterém jsou uvedeny podstatné důvody zadržení a další podstatné okolnosti zadržení (čas, místo a bližší okolnosti zadržení) a osobní údaje zadržené

⁷⁶ § 106 věta druhá TrŘ; srov. R 3/1996

⁷⁷ VANTUCH, Pavel. *Bulletin advokacie* [online], s. 17.

⁷⁸ FENYK, Jaroslav, Dagmar ČÍSAŘOVÁ a Tomáš GRÍVNA. *Trestní právo procesní*, s. 289.

osoby. Při výslechu podezřelého je policejní orgán povinen přiměřeně dbát zákonných ustanovení o právech obviněného a způsobu jeho výslechu (§ 76 odst. 5 TrŘ), a to i tehdy, jestliže vůči vyslýchané zadržené osobě dosud nebylo zahájeno trestní stíhání. Výslech zadržného podezřelého je obligatorně stanovenou povinností v trestním řádu (§ 76 odst. 3 TrŘ) a policejní orgán ho provede v každém případě zadržení. Rozsah takového výslechu by se měl týkat nejen okolností samotného zadržení, ale i okolností trestného činu, z něhož je podezírán. Při výslechu má zadržený podezřelý podobná práva jako obviněný, avšak s některými výjimkami. Takovou z významných výjimek je například absence práva nahlížet do spisů (§ 65 TrŘ). Policejní orgán je při výslechu zadržného podezřelého povinen ho poučit o jeho právech (např. o právu zvolit si již v této době obhájce, hovořit s ním bez přítomnosti třetí osoby a radit se s ním v průběhu zadržení) a poskytnout mu plnou možnost uplatnění těchto práv.

Není-li podezření ze spáchání trestného činu rozptýleno a jsou-li současně dány důvody k podání návrhu na vzetí do vazby takové osoby, pak policejní orgán rozhodne o zahájení trestního stíhání (usnesením). Toto usnesení a všechny materiály vč. protokolu o výslechu zadržné osoby předloží státnímu zástupci tak, aby případně mohl být soudu doručen včas návrh na vzetí do vazby. Návrh na vzetí do vazby musí být doručen soudu do 48 hodin od zadržení, a to společně s dosud získaným důkazním materiálem, jinak musí být osoba propuštěna na svobodu (§ 76 odst. 4 TrŘ)⁷⁹.

4.3.1.6. Výslech obviněného

Výslech obviněného je procesní postup, kterým se zajišťuje výpověď obviněného jako důkazní prostředek. Výpověď je tedy výsledným produktem výslechu.⁸⁰ Výslech obviněného bývá často prvním úkonem po zahájení trestního stíhání, tedy po doručení usnesení o zahájení trestního stíhání obviněnému (§ 160 odst. 1 TrŘ), za podmínky, že mezi zahájením trestního stíhání a výslechem není nutné provádět úkony jiné. Časová prodleva vzniká i v případě, kdy je usnesení o zahájení trestního stíhání obviněnému doručováno písemně prostřednictvím provozovatele poštovních služeb nebo do datové schránky (u právnické osoby).

Výslech obviněného je úkon trestního řízení, jehož účelem je, aby vyslychající získal z výpovědi obviněného co nejpřesnější a úplné poznatky

⁷⁹ FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GRIVNA. *Trestní právo procesní*, s. 285.

⁸⁰ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád, komentář*, s. 1406.

osoby, proti které se vede trestní řízení, o zjišťované skutečnosti, která je předmětem výslechu. Výpověď obviněného může být použita jako důkaz v trestním řízení pouze, pokud splňuje zákonem stanovené podmínky pro výslech obviněného. Základní zásady jsou upraveny v trestním řádu v ustanoveních v § 91–95 TrŘ. Tato obecná pravidla pro provádění výslechu obviněného platí ve všech stádiích trestního řízení a vztahují se *per analogiam* i na výslech obviněného při vazebním zasedání, na výslech osoby zadržené, proti které dosud nebylo zahájeno trestní stíhání, nebo na výslech podezřelého ve zkráceném přípravném řízení.

Nejprve je v rámci výslechu zjištěna totožnost obviněného. Tím se rozumí informace *ad generalia* o jménu, příjmení, datu a místě narození, osobním stavu, bydlišti, zaměstnání obviněného, jeho majetkových a výdělkových poměrech, trestní minulosti a dalších skutečnostech tak, aby taková osoba nemohla být zaměněna s jinou. Totožnost obviněného je obvykle zjišťována z občanského průkazu či jiného dokladu totožnosti. U osob, u kterých nelze totožnost zjistit tímto způsobem, se totožnost zajistí postupem dle § 63 odst. 4 a 5 ZOP. Osoba se označí tak, aby i přesto nemohla být zaměněna s osobou jinou (kriminalistický popis osoby, daktyloskopické otisky, vzorek DNA, pachový vzorek, fotografie, videozáznam...)⁸¹ Obviněný je povinen strpět úkony potřebné k tomu, aby se zjistila jeho totožnost (§ 93 odst. 2). „Totožnost“ právnické osoby je zjišťována především z údajů v příslušném veřejném rejstříku (rejstříky dle § 1 odst. 1 zák. č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob – např. obchodní, spolkový, nadační rejstřík...) nebo jiném registru (tím je myšlen například rejstřík registrovaných církví a náboženských společností). Po zjištění totožnosti následuje dotaz na rodinné, majetkové a výdělkové poměry obviněného a trestní minulost. Tato zjištění charakterizují osobní a sociální postavení obviněného a jejich zjištění je potřebné pro rozhodnutí a opatření činěná v průběhu trestního stíhání, ale i pro rozhodnutí ve věci samé. Poměry obviněného jsou kritériem pro ukládání trestů a ochranných opatření, případně ukládání výchovných, ochranných a trestních opatření či jiných rozhodnutí v trestních věcech mladistvých. Zjištění předchozích trestů je důležité nejen pro posouzení recidivy či ukládání trestů, ale může být okolností významnou i pro naplnění důvodu vazby (§ 68 odst. 3 písm. e) TrŘ). Všechna zjištění dle vyjádření

⁸¹ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní řád*, s. 887.

obviněného k osobním poměrům a předchozím trestům jsou následně v průběhu trestního řízení orgány činnými v trestním řízení dále ověřována.

Pro všechny typy výpovědí obviněného platí zásada, dle které má obviněný právo být orgánem činným v trestním řízení poučen o svých právech (§ 33 TrŘ), obligatorně poučen o možnosti uzavřít dohodu o vině a trestu a následky jejího uzavření, dále má právo vyjádřit se ke všem skutečnostem, které mu orgán činný v trestním řízení klade za vinu, a k důkazům o nich.

Obviněnému musí být umožněno, aby se nejprve sám souvisle vyjádřil ke skutečnostem, které jsou mu kladeny za vinu (monolog), v tomto stadiu má možnost vyjádřit svůj postoj k věci bez toho, aby byl ovlivněn dotazováním ze strany vyslychajícího. Na základě takového samostatného vyjádření obviněného je vyslychajícím voleno další taktický postup včetně otázek potřebných k doplnění. Poté, co byl obviněnému dán dostatečný prostor, aby sám souvisle vylíčil skutečnosti, které považoval za nutné pro svou obhajobu, přichází na řadu dialogová část výslechu, kde jsou obviněnému kladeny otázky k odstranění neúplnosti, nejasností či rozporů v jeho výpovědi. Dialogová část výslechu by měla směřovat i ke zjištění příčin těchto neúplností, nejasností či rozporů. K dialogu je možné přistoupit hned od počátku výslechu v případě, že obviněný nevyužije možnosti se k věci sám souvisle vyjádřit.

Z taktického hlediska je ovšem důležité zdůraznit, že obviněný, na rozdíl od svědka, není povinen vypovídat (srov. výklad § 33 odst. 1 TrŘ). A OČTŘ nemůže v žádném případě odmítnutí výpovědi považovat za důkaz viny nebo doznání konkludentně.⁸² Pokud obviněný odmítne k věci vypovídat, nelze jej k výpovědi nutit kladením otázek. Zákaz nucení k výpovědi vyplývá ze zásad *nemo tenetur se ipsum accusare*, která znamená, že nikdo není povinen sám sebe obviňovat (čl. 37 odst. 1 a čl. 40 odst. 4 LZPS). Podle této zásady nikdo není povinen pomáhat obžalobě proti sobě (*armare adversarium contra se*), vypovídat proti sobě (*prodere seipsum*) nebo vydat důkazy proti sobě (*edere instrumenta contra se*).

U recidivistů znalých svých práv se může přihodit situace, kdy v rámci výslechu nevydají ani hlásku a nastupuje užití dílčích taktických postupů. A jak

⁸² k odepření výpovědi obviněným existuje bohatá judikatura – např.: rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 2 To 94/2001,

jsem již zmiňovala výše cílem výslechu obviněného je, stejně jako při výslechu jiných osob, zjištění co největšího množství relevantních informací o předmětu výslechu, nikoliv doznání obviněného (§ 2 odst. 5, § 41 TrŘ). Jedním z možných dílčích taktických postupů bude stimulování kladných vlastností obviněného za účelem rozmluvení. Nebo se nabízí také taktika využití pořadí výslechů v případně vícero spoluobviněných. Tímto postupem můžeme u spoluobviněného navodit domněnku, že dříve vyslechnutí „kumpáni“ již sdělili nějaké relevantní informace, a tak se podaří spoluobviněného rozmluvit.

4.3. Dělení dle kriminalisticko-taktických hledisek

Mezi vybraná kriminalisticko-taktická hlediska řadíme věk, kriminální zkušenost, mentální úroveň vyslýchaného nebo jeho fyzický či psychický stav apod. Tato kategorizace taktéž velmi významným způsobem zasahuje do samotné taktiky výslechu a jak napovídá začlenění v kapitolách této práce jsou tyto faktory určující z hlediska zvolení vhodného taktického postupu.

Dělení dle vztahu vyslýchané osoby k vlastní výpovědi, tedy k úplnosti a věrohodnosti výpovědi vyslýchaného, můžeme dělit následně na:

- Výslech osob, které chtějí vypovídat pravdu a jejichž úmysl se kryje s nastalým následkem,
- Výslech osob, které chtějí vypovídat pravdu, avšak jejich úmysl se z některých objektivních nebo subjektivních důvodů nekryje s nastalým následkem,
- Výslech osob, které nechtějí vypovídat pravdu.

Výslech osob, které chtějí vypovídat pravdu a jejichž úmysl se kryje s nastalým následkem je ideální výslechovou situací, z pohledu vyslýchajícího relativně jednoduchý druh výslechu. Jedná se o situaci, kdy vyslýchaný je schopen vnímanou událost správně vylíčit, nebrání se výpovědi, vypovídá pravdivě a úplně. Významnou roli při výslechu těchto osob má i výslechové prostředí, které může podpořit úmysl osoby vypovídat pravdu. V případě obviněného dokonce odborná policejní literatura doporučuje nechat osobu samostatně hovořit o předmětu výslechu a zasahovat do jeho monologu jen

minimálně, dále doporučuje dokumentovat monologickou část pomocí zvukového nebo kamerového záznamu a ihned ji neprotokolovat.⁸³

Výslech osob, které chtějí vypovídat pravdu, avšak jejich úmysl se z některých objektivních nebo subjektivních důvodů nekryje s nastalým následkem je případem, kdy vyslýchaná osoba je ochotna vypovídat pravdu, ovšem z rozmanitých důvodu toho není schopna. Tento výslech se jeví již jako značně problematickým, avšak jak vyslychajícího, tak vyslychaného spojuje společný zájem na objektivním zjištění skutkového stavu. Za subjektivní důvody, které ovlivňují výpověď vyslychaného můžeme uvést například špatnou paměť, událost nebyla vyslychanou osobou dostatečně vnímána a „nevnímané“ bylo nahrazeno domněnkami, stres z výslechu, či jiný mentální blok. K objektivním důvodům lze třeba uvést zranění, ztrátu paměti apod. Ve všech takových případech je důležité vyslychaného za jeho neschopnost vypovídat nekárat, udržet psychologický kontakt a využít taktických postupů k překonání zdánlivě zapomenutého, subjektivních nedostatků reprodukce a chybných vzpomínek. Vhodné je zajistit uklidňující výslechové prostředí, kde se vyslychaný bude cítit bezpečně a bude mít čas si na zjišťované události rozpomenout. Stejně jako u předchozí situace se doporučuje nepřerušovat monolog vyslychaného a případná pomoc má být nenásilná, nesuggestivní pro vyslychanou osobu.

Výslech osob, které nechtějí vypovídat pravdu je přesný opak ideální výslechové situace. Jedná se o výslech konfliktní, ve kterém je střet zájmů mezi vyslychaným a vyslychajícím. U záměrně lhoucích osob se jedná o nejnáročnější výslech vůbec, neboť cílem vyslychaného je své vyvinění a zmatení vyslychajícího. Právě u tohoto druhu výslechu hraje klíčovou roli řádná příprava výslechu. Vyslychající má v rámci provedené přípravy vyhotovený plán výslechu, připravené varianty otázek, pořadí jejich kladení, pečlivě nashromážděné důkazy a je připraven na všemožné situace, které mohou při výslechu lhocí osoby nastat. Do tohoto bodu můžeme zařadit též výslech obviněného, který nechce vypovídat vůbec. V tomto případě se volí postup přesvědčování osoby o nevýhodnosti nevypovídat a apelace na kladné stránky osobnosti obviněného.

⁸³ NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty*, s. 200-201.

4.4. Nestandardní taktické postupy výslechu

Pro úplnost členění taktických postupů uvádím krátce níže i ty, které se řadí do tzv. nestandardních taktických postupů. Mezi netradiční taktické postupy řadíme: *fyziodetekci*, *vyšetřovací hypnózu* a *kognitivní interview*. Jejich název napoví, že se jedná o postupy jejich užití není časté a zároveň mají jakousi kontroverzní povahu, která se odráží v názorech odborné veřejnosti na jejich vypovídající hodnotu, úspěšnost či etickou přijatelnost.

4.4.1. Fyziodetekce

Fyziodetekce, polygraf nebo obecně známý pojem detektor lži je metoda, která umožňuje snímat spontánní fyziologické reakce organismu vyslychané osoby. Fyziodetekční funkci může plnit detektor lži až ve spojení s psychologickou částí vyšetření, která je založena na principu asociačního experimentu a tvoří ji sady určitých otázek „ušitých na míru“ přímo vyslychané osobě. Polygraf je digitální zařízení, které zaznamenává čtyři fyziologické hodnoty: tlak, tep, dechovou frekvenci a vodivost kůže. Spolu s polygrafem se užívá hlasový analyzátor, který bezkontaktně snímá a zaznamenává změny v intonaci hlasu vyslychaného. Využití fyziodetekčního vyšetření je možné jen se souhlasem. Na území České republiky ho provádí pouze jediné pracoviště, a tím je Kriminalistický ústav v Praze. Spolehlivost polygrafu je vysoká, je prokázáno, že závěry polygrafického vyšetření jsou platné ve více než 90 %. V českém právním řádu nelze výsledek detektoru lži použít jako důkazní prostředek, a tak mají jeho závěry pouze význam taktický.⁸⁴

4.4.2. Vyšetřovací hypnóza

Hypnóza bývá psychology označována jako změněný stav vědomí, který se vyznačuje zvýšenou sugestibilitou a hyperkoncentrací pozornosti. Podmínkou použití vyšetřovací hypnózy je předchozí souhlas vyslychané osoby, a to z důvodů právních, etických i technických.⁸⁵ Podobně jako v případě fyziodetekčního vyšetření informace získané vyšetřovací hypnózou nemají povahu důkazního prostředku a jejich význam může být pouze taktický. Hypnóza je využívána velmi zřídka a prakticky jen tehdy, jsou-li již všechny ostatní tradiční taktické metody

⁸⁴ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forezní psychologie*, s. 414-417.

⁸⁵ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forezní psychologie*, s. 417-418.

k překonání zdánlivě zapomenutého vyčerpány, může pomoci jako tzv. osvěžovač paměti vyslýchané osoby.

4.4.3. Kognitivní interview

Kognitivní interview je zvláštní postup vedení výslechu představující jakýsi mezičlánek mezi standardně vedeným výslechem a vyšetřovací hypnózou. Účelem tohoto postupu je největší možná podpora paměťového výkonu vyslýchané osoby. Kognitivní interview je doporučeno v případech, kdy je výslech hlavním nebo jediným dostupným zdrojem kriminalisticky relevantních informací o činu a je tak klíčové získat co nejpodrobnější výpověď (např. u únosu nebo znásilnění). Interview se skládá ze čtyř komponentů: *prožitkový návrat do původní vnímané situace; průběžné sdělování všeho, co si vyslýchaný vybavuje; vybavování okolností v různém pořadí; líčení vyšetřované události z různých perspektiv*. Během interview má vyslýchaný hovořit pomalu a jsou mu umožněny přestávky. Tato metoda má dle forezní psychologie srovnatelnou úspěšnost s metodou předchozí. Ale oproti vyšetřovací hypnóze se jedná o metodu méně limitovanou po právní i etické stránce.⁸⁶

5. Výslech dítěte

Tento druh výslechu tvoří specifickou kategorii. Z pohledu trestního práva se za dítě považuje osoba mladší 18 let. Právní úprava vychází z předpokladu, že dítě je schopno poskytnout stejně plnohodnotnou a věrohodnou výpověď jako dospělý. Změna v chápání schopnosti dětí vypovídat je oproti historii zásadní. Výzkumy psychologů spolu s výslechovou praxí prokázaly, že historické názory z počátku 20. století jsou neudržitelné a děti jsou běžně způsobilé poskytnout výpověď s využitelností pro trestní řízení. *„Některé psychologické výzkumy dokonce nasvědčují tomu, že za příznivých okolností mohou být děti školního věku schopny lepších paměťových výkonů než například vysokoškoláci. Zdá se, že školní děti méně filtrují při vnímání. Proto dokážou postřehnout i řadu drobných detailů, které si i přesně vkládají do paměti. Pamatují si prožité události spíše popisným, fotografickým způsobem, a proto mohou překvapit líčením detailů (např. při popisu osob), které dospělému pozorovateli spíše uniknou.“⁸⁷*

⁸⁶ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forezní psychologie*, s. 420-422.

⁸⁷ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forezní psychologie*, s. 342.

Výslech dítěte je i přes konstatování dětské způsobilosti podat věrohodnou a platnou výpověď, existují jisté odlišnosti. Trestní řád odchylky výslechu osoby mladší 18 let upravuje v § 102, odráží se v nich projev nezbytného zřetele k individuálním vlastnostem vyslýchaného – rozumová a mravní vyspělost. V případě, kdy se budou při výslechu dítěte zjišťovat skutečnosti, které by mohly negativně ovlivnit duševní a mravní vývoj, musí být obligatorně ze zákona přítomen pracovník OSPODu nebo jiná osoba se zkušenostmi ve výchově dětí (psycholog, pedagog...). Zákon připouští i přibrání rodiče⁸⁸, pokud to přispěje ke správnému provedení výslechu. Je tedy na zhodnocení OČTŘ, zde rodiče přibere či nikoliv a většinou se toto rozhodnutí opírá o vyjádření obligatorně prizvaného odborníka. Za předpokladu, že sami rodiče by mohli být ve věci trestně stíhání je ovšem fakultativní přibrání rodiče vyloučeno.⁸⁹ Jinak se na výslech dětí použijí přiměřeně obecná ustanovení o výslechu svědka.

Zvláštnosti taktiky výslechu dětí jsou podmíněny právě takovými specifickými znaky psychologické a sociálně psychologické povahy uvedené výše. Taktika výslechu tedy musí odrážet respektování takových zvláštností.

5.1. Provádění výslechu dítěte

Výslech dítěte svědka je vždy audiovizuálně nahráván. Nahrávka slouží nejen jako zvláštní způsob protokolace výslechu (následně je nahrávka též přepsána zapisovatelem do protokolu), tak jako materiál ke znaleckému zkoumání z hlediska věrohodnosti, které zajišťuje soudní znalec z oboru dětské psychologie. Obligatorně prizvané odborné osoby, tedy OSPOD nebo jiná osoba mající zkušenosti s výchovou dětí nebo rodiče, mohou navrhnout OČTŘ odložení výslechu na pozdější dobu, nebo přerušeni či ukončení. Důvodem bude především psychický stav dítěte, který buďto vůbec nedovoluje s výslechem započít, nebo v případě, pokud již byl zahájen, v něm dále pokračovat bez rizika závažných důsledků pro jeho psychický stav. Rozhodnutí vyslychajícího o odloženi, přerušeni nebo ukončení výslechu bude rovněž ovlivňovat i charakter trestného činu, kterého se výslech týká a do jaké míry je dítě jeho obětí.

Vzhledem ke specifickým vlastnostem dítěte je pro zdárný konec výslechu důležité správné navázání kontaktu, dalším významným faktorem je volba

⁸⁸ § 102 odst. 1 TrŘ

⁸⁹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád, komentář*, s. 1502.

vhodného výslechového prostředí (vliv dětské SVM na průběh výslechu dětí uveden níže). Podstatný vliv na průběh výslechu dítěte má jeho mentální zralost. Ohrožujícím faktorem výslechu je nebezpečí sugesce, ke které u dětí dochází častěji než u dospělých. Je doloženo, že sugestibilita, tj. schopnost přijímat nekriticky, automaticky a bezděčně cizí názory za své a převádět je do vlastního chování a prožívání je závislá na věku. V dětství je ovlivnitelnost vyšší a s přibývajícím věkem ubývá.⁹⁰ Na základě těchto faktorů je nutné, aby vyslychající přistupoval k výslechu se zvláštní opatrností. Dítě má tendence vyhovět dospělým osobám, dokáže vycítit a odhadnout, co od něj dospělý očekává a snaží se mu vyhovět. Z tohoto důvodu psychologická a kriminalistická doporučení uvádí vyhnout se uzavřeným otázkám typu „ano/ne“, které mohou v případě záporných odpovědí negativně působit i na dítě. Doporučuje se při výslechu dítěte začít s lehkými otázkami, na které dítě zná odpovědi (např.: „Chodíš do školy/školky?“, „Bydlíte s rodinou v domě nebo paneláku, a v jakém patře?“, „Kolik máš sourozenců a jsou starší nebo mladší, jak se jmenují?“ atd...). Takovými otázkami se navodí příjemnější atmosféra, dítě se pozitivně naladí, neboť umí odpovědět a získá určitou míru sebevědomí. S takto „naladěným“ dítětem se bude pracovat o dost lépe než při započnutí výslechu otázkami „Kdo ti to udělal?“, „Co jsi viděl(a)?“, „Proč jsi ...“ Zároveň jsou děti více než dospělí citliví na samotné psychické rozpoložení vyslychajícího, které může negativně ovlivnit průběh samotného výslechu.

Spolu s faktorem mentální zralosti se pojí problematika poučování. Ze zákona jsou orgány činné v trestním řízení povinné před zahájením samotného výslechu poučit dítě o jeho právech včetně trestní odpovědnosti za křivou výpověď a práva nevypovídat, pokud by způsobilo trestní stíhání sobě nebo osobě blízké⁹¹. Poučení o této trestní odpovědnosti je před dosažením věku 15 let irelevantní. Stejně tak některá další poučení, jako např. o podmínkách zákazu výslechu, by byla věku této osoby zřejmě nepřiměřená. I když se poučení snaží vyslychající upravit svým rozsahem a způsobem rozumové vyspělosti dítěte, mohou nastávat i tak absurdní situace. Jednou z nich je poučení ohledně práva odepřít výpověď, kdy si dítě z poučení vyvodí, že toto právo ho opravňuje k tomu, že se nemusí s vyslychajícím bavit, protože se mu prostě nechce nebo je mu to

⁹⁰ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forezní psychologie*, s. 342.

⁹¹ § 100 odst. 1, 2 TrŘ

nepříjemné, nebo hůře, je obětí trestného činu, kterého se na něm dopustila právě osoba blízká.

Při rozhovoru s vyšetřovateli z mravností kriminálky na toto téma bylo diskutováno. A oba ze své praxe vypověděli, že se spíše setkávají s neproveditelností poučení v rozsahu, jaký stanovuje zákon i když je rozsah i způsob sdělení přizpůsoben věku a mentální zralosti. Protože většinu vyslýchaných dětí tvoří právě věková skupina kolem 3-5 let. Uvedli mi v rozhovoru zajímavé konfliktní situace. Jednou z nich byla věc poučení malé 4leté romské zaostalé holčičky, která nebyla schopna porozumět obsahu poučení a přítomná soudkyně trvala na „tvrdém“ poučení, aby aspoň formálně byla naplněna poučovací povinnost ze strany OČTŘ. Jaké má tedy takové počínání význam? Nahlas proběhla myšlenka: nebylo by rozumnější, aby poučení za děti byli rodiče a pokud je jejich počínání v rozporu se zájmy dítěte, zná český právní řád institut kolizního opatrovníka, který by onen souhlas nahradil. Dále případ z praxe se týkal komparace poučovací povinnosti české a jiných zahraničních OČTŘ. Jednalo se o případ, ve kterém figurovali i zahraniční pachatelé, a tak se na vyšetřování podíleli kolegové ze Švédska, kteří byli „hotoví“ z českého poučování, nejen dětí, ale i pachatelů a dalších osob. Ve Švédsku se drží zásady „každý, má znát svá práva“ a jejich poučení je v rozsahu 2-3 vět. Děti se poučují stylem „hlavně mluvit pravdu“ a konec. České poučení pachatele je přitom obsahově na 2 stránky.

5.2. Specializovaná výslechová místnost (SVM)

Speciální výslechová místnost vlastně není místností jedinou, jak by se z názvu mohlo zdát, ale jedná se o soubor místností, které jsou vzájemně technicky propojeny. Takové propojení umožňuje týmovou práci při provádění výslechu bez rušivých vlivů na proces výslechu. Ideální speciální výslechová místnost by se měla skládat z čekárny, místnosti pro dozorčí službu, vlastní výslechové místnosti a technické místnosti, případně sociálního zázemí odděleného od ostatních sociálních zařízení v rámci budovy, kde se speciální výslechová místnost nachází.

Odborná literatura uvádí definici speciální výslechové místnosti následovně: „*Speciální výslechová místnost je vhodně uspořádané a technicky*

*vybavené pracoviště vyslychajícího zajišťující maximální autenticitu celého výslechu a jeho přesnou dokumentaci za současného prohloubení záruk zákonnosti.*⁹²

5.2.1. Vybavení speciální výslechové místnosti určené k výslechu dětí

Interiér (Fotografii č. 1-3 v Příloze č. 2) vlastní dětské SVM je značně přizpůsoben na první pohled dětské klientele. Místnost je vymalována barevně, vybavena částečně dětským nábytkem, součástí vybavení jsou různé druhy hraček, knížky, malovací pomůcky, flipcharty. Celkový dojem místnosti by měl navozovat pocit bezpečí a pohody. Nezbytnou součástí jsou i demonstrační pomůcky – látkové panenky známé pod označením „Jája a Pája“ doplnily i další členové této látkové rodinky o panenky s generačním znakem (např. babička, dědeček a menší panenky představující děti – zobrazené na Fotografii č. 5 a 6 v Příloze č. 2). K demonstračním pomůckám přibyly i maňásci zobrazující různé emoce (Fotografie č. 8 v Příloze č. 2), které pomáhají hlavně menším dětem se sdělením emočních projevů v dané situaci. Důležité je, aby vybavení místnosti nevedlo k nežádoucímu rozptýlení pozornosti dětí.

Zajímavým faktorem je to, že ty policejní jednotky, které mají speciální dětské výslechové místnosti, obvykle disponují pouze jednou takovou místností, a tudíž by měla být využitelná nejen pro výslech velmi malých dětí, ale také pubescentů. Tento faktor se podle mého názoru v dnešní době brzo vespělých dětí jeví jako problematický a vyslychání v dětské SVM může na pubescenta působit negativně, avšak výslech není vhodné realizovat ani v dospělácké SVM. A proto by se mělo při zřizování a případných obnovách dětských SVM s takovým faktorem počítat.

Technické vybavení dětské SVM tvoří kamery, mikrofon, polopropustné zrcadlo a počítač (Fotografie č. 2 v Příloze č. 2). Kamerový systém by měl mít minimálně dvě kamery, ideálně pohyblivé k zachycení pohyblivosti dítěte, ke kterému při výslechu může docházet. Aby bylo možné zchytit neverbální komunikaci, gesta, mimiku a reakce dítěte. Záznamy z výslechu dětí jsou poté předávány soudním znalcům z oboru psychologie k vyhodnocení věrohodnosti dětské výpovědi. U zvukového systému je žádoucí vybavit místnost velmi

⁹² KONRÁD, Zdeněk, Miroslav NĚMEC a František NOVOTNÝ. *Vybrané otázky teorie a praxe výslechu*, s. 32.

citlivými mikrofony, které budou schopny zachytit velmi tichý nebo špatně artikulovaný dětský hlasový projev. Důležité je, aby celý audiovizuální systém byl zajišťován kvalitní technikou, protože v rámci zpracování dochází často k převodu z digitální podoby do analogu a zas nazpět, čímž se kvalita pořízené nahrávky může časem zmenšovat. A na závěr je součástí vybavení nějaký prostředek komunikace mezi vyslýchajícím a jeho kolegou, který zajišťuje technickou stránku výslechu ve vedlejší technické monitorovací místnosti. Dříve takový komunikační kanál zajišťoval pevný telefon v SVM, ale tuto komunikaci nahradila moderní technologie a vyslýchající se s technickým kolegou většinou dorozumívá přes vlastní chytrý telefon nebo například hodinky, na kterých si může přečíst zpětnou vazbu od technika (třeba, že je třeba, aby dítě mluvilo hlasitěji, nebo směrem k mikrofonu, protože kuňká a není mu na nahrávce rozumět).

Technická místnost (Fotografie č. 9 a 10 v Příloze č. 2) je nezbytnou součástí dětské SVM a je to tedy samostatná sousedící místnost vybavená technologiemi k ovládání technického vybavení ve vlastní dětské SVM a slouží k pořízení zpracování obrazového a zvukového záznamu výslechu. V technické místnosti sedí kolega zajišťující funkčnost výslechu po technické stránce a další přítomné osoby výslechu jako pracovník OSPODu, soudce, případně rodič, nebo obhájce...

5.2.2. Rozhovor s policejním odborníkem

Pro doplnění problematiky dětské výslechové praxe v SVM a pro potřeby praktické části této práce jsem uskutečnila strukturovaný rozhovor se dvěma anonymními vyšetřovateli, kteří působí na odboru obecné kriminality KŘP Královéhradeckého kraje – trestná činnost na úseku mládeže. Vyšetřovatelům jsem kladla otázky ohledně průběhu institutu výslechu dítěte v SVM v dnešní době a přístupu k vyslýchaným dětem.

Strukturovaný rozhovor lze dle odborné literatury definovat jako „naprogramovanou interakci mezi tazatelem a dotazovaným, ve které se tazatel snaží získat od dotazovaného informace, které pomohou odhalit to, co je v mysli dotazovaného.“⁹³ Cílem tohoto rozhovoru bylo pojmout problematiku výslechu dítěte v dětské SVM z pohledu praxe vyšetřovatelů, kteří se na výslechy dětí

⁹³ BEDRNOVÁ, Eva a Ivan NOVÝ. *Psychologie a sociologie řízení*, s. 798.

specializují. A to včetně zodpovězení jistých sporných či diskutabilních otázek, které jsou pro průběh výslechu dítěte a jeho následnou použitelnost jako důkazního prostředku klíčové.

5.1.2.1. Příprava rozhovoru

V rámci přípravy na rozhovor s policejními odborníky jsem vytvořila seznam otázek, které jsem poté spolu s vedoucím mé diplomové práce konzultovala. Otázky zahrnují nejen problematiku týkající se technického a materiálního vybavení SVM, ale také problematiku průběhu výslechu dětí. A to včetně oblastí, které se mohou jevit jako sporné – povinné poučování velmi malých dětí.

Během sběru dat o speciálních výslechových místnostech určených k výslechu dětí jsem se dozvěděla, že KŘP Královehradeckého kraje má mít jednu z nejmodernějších SVM v rámci PČR. Proto jsem se rozhodla navštívit právě tuto SVM a na vlastní oči se o tom přesvědčit. Po kontaktování KŘP Královehradeckého kraje s žádostí navštívit jejich SVM pro účely zpracování mé diplomové práce jsem hledala vhodného vyšetřovatele, který by o problematice výslechu dětí byl ochotný vést rozhovor. Mezi důležité požadavky patřila hlavně výborná orientace v prostředí kriminalistické praxe, a to zejména praxe provádění výslechu dětí v SVM. Protože povaha odpovědí by mohla negativně ovlivnit profesní život respondenta, rozhodla jsem se vybrané vyšetřovatele nejmenovat a udržet je v anonymitě, jen tak může být zachována profesní bezpečnost respondentů.

5.1.2.2. Otázky využité v rozhovoru

Níže je uveden seznam otázek, které byly vyšetřovatelům kladeny:

- 1) Jak byste jako odborník ohodnotil/a prostředí této SVM?
- 2) Kolik místností má celkem tato SVM?
- 3) Je pro vás jako odborníka vybavení SVM dostačující? Pokud ne, co Vám ve vybavení chybí?
- 4) Jakým počtem kamer disponuje tato SVM a je z Vašeho odborného hlediska počet dostačující?
- 5) Příkladíte se spíše k užití standardního, nebo nadstandardního technického vybavení při výslechu dítěte?

- 6) Uved'te prosím alespoň jednu věc, která se Vám na SVM líbí a z jakého důvodu tomu tak je.
- 7) Z jakého důvodu je nejčastěji tato SVM využívána?
- 8) Kdy naposledy byl v této SVM prováděn výslech?
- 9) Jaký je průměrný počet výslechů provedených za měsíc v této SVM?
- 10) Setkáváte se častěji s dětskými oběťmi mladšími 5 let, nebo staršími?
- 11) Je pro vás jako pro vyslychajícího snazší dokumentace výslechu při použití dětské SVM?
- 12) Jak lze předcházet nebezpečí sekundární viktimizace při vedení výslechu dítěte?
- 13) Z hlediska navazování kontaktu s dětskou obětí je podle Vás užítí SVM klíčové?
- 14) Absolvoval/a jste speciální školení pro provádění výslechu dětí v SVM?
- 15) Je příprava výslechu dětí v SVM něčím zvláštní, věnujete se speciální přípravě?
- 16) Je dle Vašeho názoru právní úprava ve věcech mládeže (skoro 20 let stará) a trestní řád (více jak 60 let starý) stále aktuální a dostačující?
- 17) Existují nějaké aplikační problémy při výslechu dětí? Případně jiné třecí plochy mezi právní úpravou a praxí?
- 18) Uved'te prosím nějakou zajímavou zkušenost z SVM.
- 19) Dle Vašeho názoru je SVM dostatek, nebo by mělo být více těchto místností?

5.1.2.3. Stanovení hypotéz

Z výše uvedených otázek, které jsem odborným respondentům kladla v rozhovoru, jsem stanovila následující hypotézy:

- 1) Vybavení SVM je dostačující po technické a materiální stránce, a tak plně odpovídá požadavkům pro výslech dětí.
- 2) Sekundární viktimizaci při výslechu dětí se nedá předcházet.
- 3) Právní úprava stará více jako 60 let u trestního řádu a skoro 20 let ve věcech mládeže je neaktuální, a tedy nedostatečná.

5.1.2.4. Realizace rozhovoru

Rozhovor jsem vedla nakonec se dvěma vyšetřovateli, kteří pracují u Policie ČR 28 a 21 let. Oba respondenti mají kapitánskou hodnost a jsou rozdílného pohlaví, což se nakonec při rozhovoru ukázalo jako zajímavý faktor při výslechu dětí. Rozhovor s oběma vyšetřovateli proběhl současně a odehrál se přímo v dětské speciální výslechové místnosti v budově KŘP Královehradeckého kraje dne 14. 4. 2022. Celý průběh rozhovoru byl se souhlasem respondentů nahrán pro účely budoucího přepisu a následně přepsán, přepis rozhovoru tvoří Přílohu č. 1 Diplomové práce.

Rozhovor probíhal ve velmi milé atmosféře, oba respondenti ochotně odpovídali na výše uvedené otázky a sdělili mi nespočet policejních zkušeností ze své výslechové praxe.

5.1.2.5. Vyhodnocení hypotéz

Před začátkem samotného rozhovoru jsem stanovila tři hypotézy, které se týkají problematiky výslechu dětí v SVM. Cílem řízeného rozhovoru bylo uvedené hypotézy buď potvrdit nebo vyvrátit.

Hypotéza č. 1

První hypotéza předpokládala, že vybavení SVM je po technické a materiální stránce dostačující, a tak plně odpovídá požadavkům pro výslech dětí. Týká se jí první polovina otázek.

Tato hypotéza byla vyvrácena.

Dotazovaní vyšetřovatelé sice v začátku uvedly vybavení SVM jako dostačující. Ovšem postupným upozorňováním na nedostatky připustili, že i přesto zhodnocení místnosti jako dostatečné plně neodpovídá požadavkům a není ideální k provádění výslechu všech dětí, hlavně co se týká rozdílností při výslechu dětí mladších a starších, ke kterým ve vybavení není přihlédnuto. Ohledně technického vybavení byli oba respondenti více méně spokojeni, pochvalovali si primárně pohyblivé kamery, díky kterým je možné nebýt omezen prováděním výslechu pouze v zorném poli kamery, ale mají vlastně k dispozici celý prostor místnosti a nemusí dítě v pohybu nijak omezovat. U technického vybavení zachycujícího zvuk byla jistá nespokojenost s připevněním mikrofonu napevno ke stolečku (viz. fotografie č. 1,2 v Příloze č. 2), která omezuje hybnost s nábytkem,

ke kterému občas v místnosti může docházet. A k jehož instalaci došlo bez jejich vědomí. U vybavení materiálního, jako je nábytek, koberec a výmalba, uvedli, že je značný prostor ke zlepšení, ke kterému snad dojde v nejbližší době během plánované rekonstrukce. S názorem obou vyšetřovatelů se plně ztotožňuji.

Hypotéza č. 2

K hypotéze č. 2 se vztahovaly otázky č. 12-15 týkající navazování kontaktu s vyslychaným dítětem v dětské SMV a vlivu výsledku na sekundární viktimizaci. Hypotéza předpokládala, že sekundární viktimizaci při výsledku dětí se nedá předcházet.

Odpovědi respondentů tuto hypotézu vyvrátily s jistou připomínkou. Připustili, že se sekundární viktimizaci dětí při výsledku lze vyvarovat těžko, neboť se musí vyslychaného dítěte zeptat na nepříjemné věci, které se mu staly a už to, že o tom musí znovu mluvit, ho svým způsobem viktimizuje. Ale kvalitně provedeným výsledkem sekundární viktimizaci zabránit lze. Protože když se při prvním výsledku zeptá vyslychající na všechny kriminalisticky relevantní informace, tak už se k tomu dítě poté nemusí vracet.

Hypotéza č. 3

Právní úprava stará více jako 60 let v případě trestního řádu a skoro 20 let ve věcech mládeže je neaktuální, a tedy nedostatečná.

Tato hypotéza nebyla vyvrácena ani potvrzena. Oba respondenti během rozhovoru několikrát upozornili na třecí plochy mezi praxí a právní úpravou. Z hlediska trestního řádu se jeví problematické poučování dětí jako svědků a poškozených, které by seznalo modernizaci. Stejně tak jako riziko sekundární viktimizace, ke kterému nahrává opakování výsledku obětí z 90 % případů. Vzhledem k tomu, že se rozhovor vedl hlavně na téma výsledků dětských obětí, se oba respondenti se vyjádřili k právní úpravě v z. č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže pouze okrajově. A vyjádřili své nesouhlasné stanovisko ohledně připravované novely, která by umožňovala přítomnost obhájce u výsledku i nezletilých pachatelů.

5.2.3. Poznatky z osobní návštěvy speciální výslechové místnosti (SVM) v Hradci Králové

O vybavení dětské SVM bylo pojednáno výše, tento bod slouží spíše ke sdělení nějaké osobní zpětné vazby, kterou ve mně návštěva zanechala. Místnost byla v celku malá, ale světlá a čistá, to hodnotím pozitivně. Nábytek již nesl známky opotřebování, ale nehodnotím to zrovna negativně. Většinu skříní tvořily otevřené police plné různých hraček, to podle mého názoru může být pro děti rozptylující. Volila bych umístění hraček třeba do barevných krabic dle druhu hračky. Manipulace s nimi bude jednodušší, zároveň nebudou vidět konkrétně hračky, které dítě mohou rozptylovat, ale díky barevnosti úložných boxů se zachová příjemná atmosféra místnosti. V místnosti chyběly záslepky v zásuvkách. A rozhodně bych schovala veškerou kabeláž, která je v místnosti přítomna. Po hodinu a půl dlouhém rozhovoru bylo v místnosti velmi horko, i přes otevřené okno. V celku na mě místnost působila příjemně i když v jistém smyslu klinicky, ale věřím, že malé děti takového dojmu nenabývají, ovšem co pubescenti?

6. Dokumentace výslechu

Nutnou součástí každého výslechu, majícího právní relevanci v trestním řízení, je dokumentace jeho průběhu a výsledku. Základními zásadami dokumentace je včasnost a trvalost fixace informací, nenahraditelnost, objektivnost, účinnost použitých dokumentačních metod, úplnost a komplexnost zpracované dokumentace. Právní úprava stanovuje obligatorní způsob dokumentace výslechu, takovým obligatorním způsobem je vyhotovení písemného záznamu o průběhu výslechu a obsahu výpovědi, tzv. protokol. Obecné náležitosti protokolace jsou uvedeny v trestním řádu v ustanoveních § 55 a násl. Spolu s obecnými náležitostmi pro protokolaci trestní řád obsahuje též modifikace pro protokolaci výslechu dle procesního postavení vyslýchaného (obviněného – § 90-95 TrŘ, svědka §97-104 TrŘ).

Je důležité podotknout, že běžná a standardní protokolace výslechu se výrazně liší od fixace jiných vyšetřovacích úkonů, jako je například vyšetřovací pokus nebo rekonstrukce. I když se uvádí, že v protokolu o výslechu se dokumentuje nejen obsah výpovědi, ale také postup, jakým bylo výpovědi docíleno, tímto postupem rozumíme, že se v protokolu uvede, které informace

uvedl sám vyslýchaný v monologové části výslechu a kterých informací bylo získáno v průběhu dialogu, ve finále je obvykle v protokolu o výslechu zachyceno konečné vysvětlení vyslýchaného, nikoliv například tón mluveného projevu vyslýchaného, jeho doprovodné chování atd... celý proces interakce vyslychajícího a vyslychaného tak v písemném prepisu výpovědi uniká.

Cílem dokumentace výslechu je přenos smyslově vnímané ústní informace a její fixování na hmotném nositeli.⁹⁴ K dokumentaci průběhu a obsahu výslechu je kromě obligatorního protokolu možné využít jako doplňující i další způsoby dokumentace, jako jsou zvukové záznamy nebo videodokumentace. Pokud je ovšem výslech prováděn za užití videokonferenčního zařízení, obrazový a zvukový záznam se provádí vždy.⁹⁵

Aby byl naplněn účel dokumentace výslechu, musí taková dokumentace obsahovat: název orgánu činného v trestním řízení, číslo spisu, identifikační údaje vyslychané osoby, poučení vyslychaného v závislosti na jeho procesním postavení, potvrzení, že vyslychaný poučení a předmětu výslechu porozuměl, stručný a výstižný obsah volné výpovědi vyslychaného, doslovné znění otázek a odpovědí na ně, potvrzení o seznámení vyslychané osoby s obsahem protokolu a poznamenání, zda vyslychaná osoba měla k obsahu výhrady, nebo byl protokol na základě jejich podnětů jakkoliv doplněn, čas začátku a konce výslechu a samozřejmě podpisy všech přítomných osob.

6.1. Protokol o výslechu

Protokol se dělí na tři části: úvodní část, popisná část a závěr. Protokol je možné vyhotovovat několika způsoby, záleží pouze na volbě vyslychajícího, který z daných způsobů zvolí. Samotná protokolace tudíž do určité míry může narušit průběh výslechu – vytvořenou atmosféru, ale i vztah vybudovaný mezi vyslychajícím a vyslychaným. Právě z tohoto důvodu může být volba způsobu protokolace v praxi značný problém. Rozhodování vyslychajícího je zejména ovlivněno jeho profesní zkušeností a jeho schopnostmi, na které je během protokolace složitějších výslechu kladen veliký důraz. Jak uvádí literatura z oboru forenzní psychologie *„Z psychologických poznatků vyplývá, že vnímání, porozumění a přesné zachycení řečového projevu druhé osoby je náročnou a*

⁹⁴ PROTIVINSKÝ, Miroslav, Jan MUSIL a Vladimír PRERAD. *Taktika výslechu v přípravném řízení trestním*, s. 110.

⁹⁵ § 55a TrŘ

složitě strukturovanou psychickou činností. Zdaleka neplatí laický názor, že jde pouze o to poslouchat, zapamatovat si obsah sdělení a náležitým způsobem jej zaprotokolovat.“⁹⁶ A v neposlední řadě by se měl vyslychající při rozhodování řídit hlavně předmětem výslechu, osobností vyslychaného a jeho procesního postavení...

V policejní praxi se ujaly základní tři postupy při vyhotovování protokolu o výslechu, jimi jsou: *doslovné sepsání protokolu, sepisování protokolu pro částech, sepisování protokolu najednou po skončení ústního výslechu*. Každý z těchto postupů protokolace má své výhody a nevýhody. Během výslechu musí vyslychající udržet v paměti ústně sdělené informace od vyslychaného po nějakou dobu a čím delší se tato doba stává, tím se přímou úměrou zvyšuje riziko nepřesného zaznamenání výpovědi. Proto se většina vyslychajících uchyluje k užití prvního postupu – **sepsání protokolu slovo od slova**, v případě delší či komplikovanější věci. Přestože se tento způsob jeví jako ideální pro svou přesnost a úplnost, z hlediska sociální interakce mezi účastníky výslechu se jedná o způsob rušivý. Sepsání protokolu slovo od slova narušuje plynulost výslechu a do jisté míry může narušit i navázání psychického kontaktu mezi vyslychajícím a vyslychaným. U důležitých výslechů je proto vhodné uvažovat o věrném zachycení celé výslechové interakce formou zvukového záznamu nebo ještě lépe formou videodokumentace.⁹⁷

Dalším postupem je **sepisování protokolu najednou po skončení ústního výslechu**. Tento způsob protokolace vyžaduje dobrou paměť vyslychajícího a při samotném vyslychání např. svědka nebo dalších osob se takový postup nevyužívá. Jeho užití a je vhodné při dokumentaci kratších a jednodušších výpovědí, jako je podání vysvětlení dle § 158 odst. 3 TrŘ. (protokol o podání vysvětlení se jako jediný píše ve 3. osobě). I přes dobrou paměť vyslychajícího se doporučuje, aby si v průběhu výslechu vedl poznámky (osnovu), na jejichž základě poté protokol vypracuje. Pozitivem tohoto postupu protokolace je především to, že vyslychaný není ve své výpovědi přerušován samotnou protokolací.

Postup **sepisování protokolu po částech výslechu** funguje následovně. Vyslychaná osoba podá výpověď o logicky související části nebo například předem vyslychajícím určeném samostatném časovém úseku formou monologu. Po

⁹⁶ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*, s. 364.

⁹⁷ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*, s. 364.

skončení takové části výpovědi je monolog vyslýchaného přerušeno, provede se protokolace dle diktátu vyslýchajícího a takto se postupuje opakovaně, dokud není cíl výslechu naplněn. Rozčlenění určuje vyslýchající a obvykle si takové časové nebo jinak logicky související úseky určí předem v rámci přípravy výslechu. Vzhledem k tomu, že dochází k přerušování samostatné výpovědi vyslýchaného, není tento postup zcela ideálním, avšak průběžná protokolace vytváří nejlepší předpoklad pro vyhotovení kvalitního a velmi přesného protokolu po obsahové stránce, pokud není využíváno nahrávání výslechu, ze kterého je vyhotoven přepis do protokolu. Praxe ukazuje, že přesné a podrobné protokoly z celého výslechu jsou velmi důležité při vyšetřování některých druhů zejména sexuálních trestných činů (znásilnění, sexuální nátlak, pohlavní zneužití...).

Základním požadavkem na protokolaci je, aby popsané informace v průběhu výslechu byly zachyceny přesně, jasně a bez jakýkoliv subjektivních závěrů osoby, která protokol vyhotovuje. A aby protokolace byla cílevědomá, úplná, systematická a objektivní.

6.1.1. Chyby v protokolaci výslechu

Pro posouzení věrohodnosti, ať orientační nebo odborné, které následně provádí psycholog, je nezbytné vidět, případně slyšet, i proces získávání výpovědi, včetně nonverbální komunikace. V 90. letech minulého století byl na objednávku spolkové kriminální ústředny v SRN proveden zajímavý výzkum (Fabian a Stadler, 1990), jehož podstatou bylo srovnání magnetofonového záznamu výslechu s výsledným protokolem. V rámci výzkumu se ukázalo, že výsledný protokol se diametrálně odlišoval od skutečného dialogu, který byl zachycen na zvukovém záznamu. Autoři výzkumu se zaměřili na nejčastější zdroje nepřesností v protokolech o výslechu a pokusili se o utřídění nejčastějších chyb.⁹⁸

Nejčastější nepřesností vznikající při písemné protokolaci bývají chyby v důsledku vynechávání. Může se jednat o nevědomou redukci sdělovaných informací například z důvodu špatné paměti vyslýchajícího nebo jeho nedostatečné slovní zásoby, která zapříčiní vyhotovení nepřesného protokolu. Nebo vynechávání vědomé, a to na základě dojmu o relevantnosti. Rozpoznání relevantnosti sdělované informace vyžaduje zkušeného vyšetřovatele a pečlivou

⁹⁸ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*, s. 365.

přípravu výslechu. Čírtková uvádí, že právě chyby v důsledku vynechávání se dopouštějí spíše méně zkušení vyšetřovatelé, oproti tomu zkušení vyšetřovatelé inklinují spíše k chybám v důsledku modifikace obsahu výpovědi. K modifikaci obsahu dochází nevědomky většinou na základě privátních teorií vyšetřovatele, které jsou vytvářeny v důsledku jeho bohaté profesní zkušenosti. Obdobné případy by mohly mít obdobné závěry.⁹⁹

⁹⁹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forezní psychologie*, s. 366.

7. Závěr

Ve své diplomové práci jsem se pokusila přiblížit problematiku výslechu a popsat jeho jednotlivá stadia, průběh a vyhodnocení v návaznosti na užití kriminalisticko-taktických postupů, kterými se vyslychající snaží o zdárné dosažení cíle výslechu. Tedy o získání úplné a pravdivé výpovědi. Problematika výslechu byla rozebrána z několika úhlů, jednalo se o rozbor trestněprávní. „*Procesní normy upravují především takové metody odhalování a vyšetřování trestných činů, které obsahují kolizní prvek, protože zasahují do sféry občanských práv a svobod. Právo obsahuje závazná pravidla řešení takových kolizních situací a vybavuje příslušné státní orgány donucovací mocí tam, kde celospolečenský zájem na potírání kriminality je silnější, než zájem na ochraně občanských práv a svobod.*“¹⁰⁰

Práce pokračovala rozbořem kriminalistickým, ale i z pohledu forenzní psychologie, která i když je vedena jako věda pomocná, má na uplatňování taktických postupů v praxi významný vliv. Znalosti z forenzní psychologie pomáhají vyslychajícímu od samého počátku výslechu, kdy se formuje samotný vztah mezi účastníky, při samotné výslechové interakci až při řešení případných konfliktních situací. A v rámci svého profesního rozvoje by měl, dle mého názoru, každý, kdo výslechovou činnost provádí, své znalosti prohlubovat a aktualizovat.

Vzhledem k obšírnosti, které téma Kriminalistická taktika výslechu nabízí jsem se zaměřila ve své práci i na problematiku výslechu dítěte a jeho odlišností nejen z trestněprávního hlediska, které jsou upraveny v trestním řádu. Ale mým cílem bylo upozornit také na odlišností, které se odráží v uplatňování taktických postupů vyslychajících při interakci s dětmi. A v poslední řadě cílem diplomové práce bylo upozornit na přínos provádění výslechu v dětské speciální výslechové místnosti. A přinést názor lidí, kteří dennodenně takové místnosti využívají.

Při shromažďování a zkoumání podkladů ke zpracování práce jsem si uvědomila složitost celé problematiky taktiky výslechu, kdy by původně zamýšlený záměr vydal svým obsahem na několik publikací. Proto doufám, že se mi v této práci podařilo podat vzhledem k omezenému rozsahu ucelený pohled na taktiku jednoho z nejdůležitějších důkazních prostředků vůbec.

¹⁰⁰ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*, s. 8.

Resumé

In my thesis I tried to approach the issue of interrogation and describe its individual stages, course, and evaluation in relation to the use of criminalistic-tactical procedures, which the interrogator tries to achieve the goal of the interrogation. That is, to obtain a complete and truthful statement. The issue of interrogation was analysed from several angles, it was a criminal law analysis. *"Procedural norms regulate primarily such methods of detection and investigation of criminal offences that contain a conflict element, because they interfere in the sphere of civil rights and freedoms. The law contains binding rules for dealing with such conflict situations and equips the relevant state authorities with law enforcement power where the societal interest in combating crime is stronger than the interest in protecting civil rights and liberties."*

The work continued with an analysis from a criminalistic perspective, but also from the perspective of forensic psychology, which, although conducted as an auxiliary science, has a significant influence on the application of tactical procedures in practice. The knowledge of forensic psychology helps the interrogator from the very beginning of the interrogation, when the relationship between the participants is formed, during the actual interrogation interaction to the resolution of possible conflict situations. And as part of their professional development, in my opinion, everyone who carries out interrogation activities should deepen and update their knowledge.

Given the breadth that the topic Criminal Interrogation Tactics offers, I have also focused my work on the issue of child interrogation and its differences not only from a criminal law perspective, which are regulated in the Criminal Procedure Code. But my aim was also to draw attention to the differences that are reflected in the application of interrogators' tactics when interacting with children. Finally, the aim of the thesis was to highlight the benefits of conducting interrogations in a children's special interrogation room. And to bring the opinion of people who use such rooms daily.

While collecting and researching the background material for the thesis, I realized the complexity of the whole issue of interrogation tactics, where the originally intended purpose would have been worth several publications. Therefore, I hope that in this thesis I have been able to present a comprehensive

view of the tactics of one of the most important means of evidence ever, given its limited scope.

Seznam použitých zkratk

OČTR	Orgán činný v trestním řízení
OSPOD	Orgán sociálně-právní ochrany dětí
IMZ	Instrukčně metodické zaměstnání
KŘP	Krajské ředitelství policie
LZPS	Listina základních práv a svobod
PČR	Policie České republiky
SVM	Speciální výslechová místnost
TZ nebo trestní zákoník	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
TrŘ nebo trestní řád	zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
VM	Výslechová místnost
ZOP	zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR
ZOTČ	zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech), ve znění pozdějších předpisů

Tam, kde je v textu práce uvedeno číslo paragrafu v závorce bez bližšího označení zákona, jedná se o ustanovení zákona č. 140/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Řízený rozhovor s vyšetřovateli, přepis

Příloha č. 2 – Fotografie pořízené při osobní návštěvě dětské SVM

Seznam použité literatury

Knihy a komentářová literatura:

BEDRNOVÁ, Eva a Ivan NOVÝ. *Psychologie a sociologie řízení*. 3., rozš. a dopl. vyd. Praha: Management Press, 2007. ISBN 978-80-7261-169-0.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forezní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-461-9.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie*. 2., rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-581-4.

DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní řád: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-807-5526-007.

FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GŘIVNA. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-807-5983-060.

CHMELÍK, Jan. *Rukověť kriminalistiky*. První vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-868-9836-9.

JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní: podle stavu k ...* 5. aktualizované a dopl. vyd. Praha: Leges, 2018. Student (Leges). ISBN 978-807-5022-783.

JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované a doplněné vyd. Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-550-0.

KONRÁD, Zdeněk, Miroslav NĚMEC a František NOVOTNÝ. *Vybrané otázky teorie a praxe výslechu*. První vydání. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2008. ISBN 978-80-7251-294-2.

KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4.

MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 8071798789.

NAVARRO, Joe. *Jak poznat, když vám někdo lže: příručka bývalého experta FBI*. 1. české vyd. Praha: Grada, 2013. ISBN 9788024750651.

NĚMEC, Miroslav. *Výslech a taktika jeho provádění ve speciální výslechové místnosti*. Praha: Policejní akademie České republiky, Vydavatelství PA ČR, 2003. ISBN 80-725-1141-6.

NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty*. První vydání. Praha: EUROUNION, 2004, s. 181. ISBN 80-731-7036-1.

PJEŠČAK, Ján. *Kriminalistika: učebnice pro právnické fakulty*. 2. vyd. Praha: Naše vojsko, 1986.

PROTIVINSKÝ, Miroslav a Karel KLVANA. *Základy kriminalistiky*. 2. vyd. Praha: Armex, 2007. Skripta pro střední a vyšší odborné školy. ISBN 978-80-86795-50-8.

PROTIVINSKÝ, Miroslav, Jan MUSIL a Vladimír PRERAD. *Taktika výslechu v přípravném řízení trestním*. 2., přeprac. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. ISBN Taktika výslechu v přípravném řízení trestním.

Rozsudek Nejvyššího soudu. In: . Brno, 1968, ročník 1968, R 49/1968-II.

SPURNÝ, Joža. *Psychologie výslechu*. První vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-153-3.

STRAUS, Jiří. *Kriminalistická taktika*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-095-6.

STRAUS, Jiří a František VAVERA. *Slovník kriminalistických pojmů a osobností*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 9788073802585.

ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád, komentář: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-650.

TIPLICA, Mircea a Viktor PORADA. *Kriminalistická taktika*. 2. upr. vyd. Praha: Policejní akademie, 1999. ISBN 80-725-1007-X.

VANTUCH, Pavel. *Bulletin advokacie: Může být znalec, který vypracoval posudek pro stranu obhajoby, vyslechnut soudem jako svědek?* [online]. Praha, 2012, **2012**(6201217) [cit. 2022-03-20]. ISSN 1805-8280.

Výroční zpráva NCOZ za rok 2020. In: *Www.policie.cz* [online]. Praha: NCOZ SKPV, 2021 [cit. 2022-03-25]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zprava-ncoz-2020.aspx>

Příloha č. 1

Řízený rozhovor s vyšetřovateli

Pro rozlišení odpovědí jednotlivých respondentů jsou níže uvedené odpovědi rozlišeny písmenem:

- A: Kpt. Mgr., žena, 21 let u PČR.
- B: Kpt. Mgr., muž, 28 let u PČR.

1. Jak byste jako odborník ohodnotil/a prostředí této SVM?

B: *„Já si myslím, že je dostačující k provádění výslechu nezletilých dětí, ať už v pozici podezřelého nebo svědka. Ve vybavení nevidím problém, maximálně by tu mohly být zavírací skříně, protože ty věci mohou děti rozptylovat.“*

A: *„Samotná výslechová místnost je dostačující, ale je tady co zlepšovat. S tím, že je plánovaná rekonstrukce SVM. V plánu je rozšíření prostor, kdy bychom chtěli udělat samostatné výslechové centrum, které bude odděleno od ostatních VM. Ráda bych doplnila to, že nyní se nacházíme v dětské VM a když se třeba vyslychají děti 12-15 let staré, tak není toto prostředí ideální a ani klasická VM také pro ně není dobrá. Takže by vznikly dva typy SVM pro děti mladší a děti starší.“*

2. Kolik místností má celkem tato SVM?

A: „Dvě, ta, ve které se nyní nacházíme a vedle technická, kde sedí vlastně poté obhájci, soudce, státní zástupce, OSPOD.“

B: „A občas tam sedí i nějaký kolega podle toho, co se vyslýchá. A také kolega zajišťující nahrávání a technickou stránku.“

3. Je pro vás jako odborníka vybavení SVM dostačující? Pokud ne, co Vám ve vybavení chybí?

A: „Jak bylo uvedeno v přechozí otázce, rozdíl pro větší a menší děti. V plánu je rekonstrukce SVM, byli bychom rádi, kdyby to bylo příští rok, ale je otázka, zda to vyjde. Ono nejde jen o rekonstrukci dětské výslechovky, ale mělo by se zřídit celé výslechové centrum. Budou 2 dětské výslechové místnosti, zázemí pro rodiče, kde by čekali, než vyslechneme děti, protože rodiče nejsou přítomni výslechu. Plus by byla výslechová místnost pro dospělé (větší a menší). Nyní máme velkou výslechovou místnost, a malou „špinavou“, kde se vyslýchají bezdomovci atd., plus máme místnost, kde se vyslýchá formou videokonferencí, ta má vlastní techniku, a pak je technická místnost. V rámci rekonstrukce by proběhla i obnova sociálního zařízení, protože jeden záchod pro všechny VM není dostačující a z kuchyňky na chodbě udělat prostor pro rodiče a další osoby nepřítomné u výslechu a realizace je tady celý den, tak je potřeba i tohohle zázemí.“

A: „Technické vybavení je „fungl nové“, obnovu dělali na konci loňského roku. Ovšem nám nevyhovuje to, co udělali bez našeho vědomí (pozn. vyšetřovatelů). Mikrofon umístili na pevno na stolku, ke kterému vede kabel v liště. Malé děti na tu lištu reagují negativně, vadí jim, ruší jejich pozornost a zároveň je se stolkem omezená hybnost a my potřebujeme občas s nábytkem manipulovat.“

B: „To uspořádání nábytku... Záleží na tom, kde se ten výslech dělá, nastávají situace, že vyšetřovatel sedí s dítětem na zemi a dítě k policistovi hovoří a záznam je úplně mimo a mikrofon na stolečku to prostě nesejme. Je lepší, když se natáhne seshora nějaký prostorový mikrofon, který dobře sejme celou místnost, protože je to důležité pro záznam. A někdy je tomu poté špatně rozumět. Ideální by bylo mít prostorový mikrofon u stropu.“

4. Jakým počtem kamer disponuje tato SVM a je z Vašeho odborného hlediska počet dostačující?

B: *„Máme dvě kamery s tím, že s nimi jde pohybovat a jedna z nich nahrává zvuk.“*

5. Příkláníte se spíše k užití standardního, nebo nadstandardního technického vybavení?

A: *„Určitě v dětské SVM je potřeba nadstandardního technického vybavení, ať už se jedná o lepší prostorové mikrofony atd. V běžné VM postačuje standardní vybavení, neboť běžné úkony se nenahrávají. S tím nahrávky také slouží znalcům, kteří u dětí zkoumají věrohodnost, pak koukají na neverbální projev dětí.“*

B: *„Jde spíše hlavně o to, že tyto výsledky ve valné většině už se před soudem neopakují a dělají se pouze v přípravném řízení a tím pádem, to soud chce mít zadokumentované, tak aby měl náhled, jak se vyslýchaný chová i neverbálně na otázky. Dalo by se shrnout, že pro další lidi, kteří u úkonu nejsou přítomni tak nahrávání je lepší, ale řekl bych že pro lidi, kteří tomu přítomni jsou je to práce navíc.“*

6. Uveďte prosím alespoň jednu věc, která se Vám na SVM líbí a z jakého důvodu tomu tak je.

B: *[Smích] „Asi se nedá úplně hovořit o líbí, bereme toto jako praktickou součást naší práce. Ale vypíchnul bych pohyblivost kamer, která vede k ulehčení úkonů. S dítětem si můžete popolézt nebo sedět i mimo původní záběr, případně vám dítě ze záběru odejde ukázat, třeba na loutkách JÁJA a PÁJA něco a kamera se za ním otočí. Dříve, když nebyly kamery pohyblivé, bylo přemísťování složité.“*

A: *„Asi bych uvedla také pohyblivé kamery, a ještě demonstrační pomůcky. Jinak co se týče vybavení bych já osobně SVM vybavila úplně jinak a doufám, že nám to příští rok vyjde. Já i kolega jsme součástí takové komise, která bude mít možnost mluvit do toho jaké vybavení (nábytek, koberec, barvy...) sem budeme chtít.“*

7. Z jakého důvodu je nejčastěji tato SVM využívána?

A: „Z 95 % výsledch dětí, nejvíce se jedná o výsledch poškozených dětí, pak děti svědci, a nakonec děti pachatelé. Zbylá procenta se týkají výsledchů, když jsou ostatní VM plné, nebo tu probíhá znalecké zkoumání. Někdy vyslyšení chodí ke znalci do ordinace a někdy je znalec přítomen i tady a zkoumá tady.“

8. Kdy naposledy byl v této SVM prováděn výslech?

A: „Tím, že je nás tady relativně dost, místnost se využívá, tak myslím minulý týden se tady vedl výslech.“

B: „Minulý týden jsem tady vyslyšel dokonce přímo já.“

9. Jaký je průměrný počet výsledchů provedených za měsíc v této SVM?

A: „Statistika za měsíc se nevede, vedou se roční statistiky.“

10. Setkáváte se častěji s dětskými oběťmi mladšími 5 let, nebo staršími?

A: „Vzhledem k našemu zaměření – jsme na kraji, tak v našem případě se jedná z valné většiny o oběti bezbranné. Když se jedná o klasické znásilnění, tak to jsou děti mladší 15 let. Ale co se týká znásilnění bezbrannosti se jedná do 7 nebo 8 let, bere se hranice 1.-2. třída. Takže než brát hranici 5 let, tak spíš 8 let. A ano setkáváme se spíše s mladšími oběťmi, běžně tady vyslyšíme děti tři a čtyřleté. Nejmladšího prcka, co jsem měla ve výsledchovce (jednalo se o oznámení babičky na sourozence), tomu bylo 2 roky a 8 měsíců.“

B: „Rád bych dodal, že menší děti vyslyšají spíše ženy. Já jsem se nyní setkával častěji spíše s dětmi staršími, které se staly oběťmi sexuálního nátlaku, jednalo se o mravnostní kriminalitu spáchanou na síti. Ale pořád se jedná o děti mladší 15 let, aby se jednalo o krajskou příslušnost.“

11. Je pro vás jako pro vyslyšajícího snazší dokumentace výsledchů při použití dětské SVM?

A: „Ano, neboť klasická protokolace výsledchů je možná až s dítětem starším 10 let. Klasická protokolace, psaní na počítači dítě ruší, rozptyluje, a navíc prodlužuje ten výslech. Pokažd' já napíšu všechno, co mi to dítě říká, tak ten

výslech se časově natahuje. Kdežto já si tady s dítětem hrajeme, sedíme na zemi, tak je to rychlejší. “

B: „Také to souvisí s tím, že dítě udrží pozornost pouze po omezený čas. Takže podle stupně vývoje dítěte, by se ten výslech měl stihnout do určitého času, nebo se musí udělat přestávka, ale je poté zase obtížné přivést dítě zpátky do toho stavu, kde se skončilo. Někdy se k tomu i vrátit nechce. Čím rychleji se výslech zvládne, tak tím lépe. “

A: „Ještě bych dodala jeden problém, a to ten, že my část času ztratíme poučením, bez kterého se neobejdeme, protože v našem tr. řádu je stanoveno, jak přesně dítě musíme poučit. A i když jsem zažila neodkladný a neopakovatelný úkon se soudce a tříletým dítětem, tak i soudce upozorňoval, že to tam musí zaznít. A to dítě tomu nerozumí. Tříletému dítěti musíte vysvětlit, že se má mluvit podle pravdy, tak to ano, to jde. Ale zkuste vysvětlit dítěti, že si s vámi nemusí povídat, pokud by tím způsobil problémy někomu z rodiny, ale většinou je to v rámci rodiny. A ono to dítě si s vámi nebude povídat proto, že by mělo strach, že způsobil problémy, ale proto, že vidí, že nemusí a nechce se mu. Tak řekne ne. “

12. Jak lze předcházet nebezpečí sekundární viktimizace při vedení výslechu dítěte?

B: „Řekl bych že těžko, v našem případě se musíme zeptat na nepříjemné věci, které se oběti staly a už to, že o tom musí znovu mluvit, jí to svým způsobem viktimizuje. “

A: „Ale kvalitně provedeným výslechem tomu zabráníme, protože když se při tom prvním výslechu zeptáme na všechno, tak ona o tom už pak nikdy nemusí mluvit. Sekundární viktimizaci předcházíme tím, že výslech se udělá kvalitně, co nejpodrobnější. Ale jak říká kolega... A ještě bych doplnila, že by k tomu přispěla změna trestního řádu, protože v 99 % případů o tom ty oběti musí mluvit minimálně dvakrát. Protože než je zahájeno trestní stíhání, tak nějakým způsobem my potřebujeme jejich vyjádření, abychom věděli, pro co zahájit, co se stalo. Takže buď nějakým způsobem podání vysvětlení, nebo se dělá protokol o výslechu svědka, kdy tento výslech lze poté předestřít nikoliv použít jako důkaz, ve výjimečných případech může být neodkladný neopakovatelný

úkon se soudcem. Ale jsou hrozně přísná pravidla pro umožnění neodkladného, neopakovatelného úkonu a jakmile je pachatel někdo z rodiny, koho oběť zná, tak vám nedovolí udělat neodkladný neopakovatelný úkon. Změnila se situace a vrchní soudy prostě neschválí výslech, aby byl neodkladný a neopakovatelný, kvůli tomu, že by se krátila práva toho obviněného. A i když je výslech provedený se soudcem jako neodkladný a neopakovatelný, tak i po zahájení trestního stíhání jde dítě k výslechu, kde už jen odpovídá na otázky policisty, obhájce, ale už nemusí znovu to celé opakovat. Takže to dítě je ve většině případů vyslýchané dvakrát, a to před zahájením a po zahájení trestního stíhání.“

B: „To je ještě z dob dávno minulých, kdy jsme to tu v socialistickém táboře měli postavené jinak než na západě. Zatím trestní řád novelizovaný nebyl a stále postupujeme podle právní úpravy z jednašedesátého, byť s mírnými obměnami, ale je už více jak 60 let starý a je to znát.“

A: „Ještě bych dodala, že když udělají kolegové neodkladný a neopakovatelný úkon se soudcem na územním odboru, tak o tom rozhoduje krajský soud, který to většinou podrží a dítě nemusí znova k výslechu. Ale naše spisy (krajské) jdou k vrchnímu soudu do Prahy, a ten to poté shazuje a vrací zpátky.“

13. Z hlediska navazování kontaktu s obětí je podle Vás užití SVM klíčové?

A: „Určitě, vzít do klasické „dospělácké“ VM dítě není vhodné.“

B: „Otázka zní, jak to brát, nějaké civilní prostředí by pro tu oběť bylo lepší. Příchod na policii už pro ni něco znamená, tedy s ohledem na věk.“

A: „Zase s ohledem na věk, malé děti nevnímají, že jsou na policii, těm se líbí hračky. Byl i trend některých krajů (našeho se to netýká, všechny naše výslechovky jsou v policejních budovách), že VM nemůžou být v policejních budovách, protože to právě dítě traumatizuje. Takové kraje měli SVM v budovách úřadů nebo nemocnice. Ze mě teda více dítě traumatizuje nemocnice než SVM na policii. Kolikrát se nám i stalo, že se nás děti ptají, jestli se k nám mohou někdy vrátit. Navíc v budově máme páternoster, takže jezdíme páternosterem za odměnu po výslechu nebo motivačně před výslechem.“

A: „Snažíme se práci dělat tak, abychom zvládli s dítětem navázat kontakt, ale ten čas je omezený. A poučení ho ještě zkracuje. Dítě vás vidí poprvé v životě, vidí vás pět minut, a hned vám má říkat něco co zažilo.“

B: „Dítě taktéž vnímá i vaše rozpoložení a daleko víc na to reaguje než třeba dospělý. Takže pokud vyslychající nenaváže dobrý kontakt s tím dítětem a není to v dobré atmosféře, tak to dítě na to velice špatně reaguje, a to se vám nehodí. Může se stát, že nechce vůbec vypovídat, nebo utíká od výpovědi. Řekne k tomu jednu dvě slova a pak se změní téma. To samozřejmě prodlužuje výslech a působí negativně na výsledek výslechu, ve kterém se to odráží.“

A: „Taky když je možnost, samozřejmě ne vždy taková je, tak třeba chodíme k výslechu dětí dvě a s tím, že na koho dítě lépe zareaguje, tak ten pokračuje ve výslechu. Situace ukáže, která z nás dvou bude pro dítě sympatičtější, kolegyně je blondýna, já jsem hnědovlasá. Dítě může mít rádo hnědovlasé a nemá rádo blondýny, nebo naopak.“

B: „Někdy výslech během prověřování dělá i operativa, ale vyšetřovatel u toho chce/potřebuje být, aby byly zodpovězeny všechny důležité otázky pro vyšetřování. Teď může nastat situace, že vyslychaný může být kluk a nechce se mu o věci mluvit před ženou a zrovna tak dívka před mužem. Takže poté musí nechtěný opustit místnost, i když na začátku ta poškozená osoba souhlasila, že bude vyslychána osobou opačného pohlaví, jak je tomu v ZOTČ.“

A: „Týká se tento nárok i dospělých, ale je tam doložka, pokud to jde objektivně zařídit. Někdy se třeba vyslychává v noci a nejsou k dispozici vyslychající obou pohlaví. I když už se nám taky stalo, že já budu vyslychat holčinu, kolega bude vyslychat kluka a kluk řekl, že od malička vyrůstá s maminkou a babičkou a chlapy nemusí, a s chlapem mluvit nechtěl.“

B: „to se stává, prostě člověk si to nějak naplánuje, připraví se na to. A najednou je všechno během okamžiku jinak.“

14. Absolvoval/a jste speciální školení pro provádění výslechu v SVM?

A: „Ano, všichni mládežníci (ti, co dělají na mládeži) musí být speciálně proškoleni podle z. č. 218/2003 Sb. pro práci s mládeží, plus navíc jsou i další speciální kurzy.“

B: „*Ano, byli jsme společně s kolegyní na speciálním školení k výslechu dětí v Praze.*“

A: „*Zároveň máme každoročně jednak krajské školení IMZ, kdy to pořádáme my jako kraj pro územní odbory. Druhý IMZ se pořádá celorepublikově, tedy policejním prezidiem. Dále máme jednodenní školení pořádané Ministerstvem vnitra.*“

15. Je příprava výslechu v SVM něčím zvláštní, věnujete se speciální přípravě pro výslech v SVM?

A: „*Určitě, na každý dětský výslech musíte být perfektně připraven – nachystané otázky, poučení a vědět. Protože u těch dětí nedostanete druhou šanci, pokud to pokazíte, a to dítě se vám zasekne, tak už s vámi nebude mluvit. Tohle se u dospělého pachatele nestane. Každý vám řekne, že výslech nezletilého dítěte je to nejhorší, co můžete provádět. Je nejtěžší po všech stránkách. Záleží, jestli tomu dítěti se budete, nebo nebudete líbit, jestli mu sednete nebo ne, jestli se vás bude nebo nebude bát.*“

B: „*To je jedna věc, druhá věc je, že u výslechu dítěte musí být přítomny ze zákona vyjmenované osoby. Takže ta příprava není jenom o kontaktu s dítětem, o otázkách, ale musíte všechny povinné osoby obvolat, osobně je pozvat.*“

16. Je dle Vašeho názoru právní úprava ve věcech mládeže (skoro 20 let stará) a trestní řád (více jak 60 let starý) stále aktuální a dostačující?

B: „*No já jsem se třeba setkal s tím, že jsem řešil čin jinak trestný, který dotyčný spáchal před 15. rokem věku. A nyní byl ve věku dospělého a najednou tam není žádná návaznost. A policie je v těchto případech bezzubá.*“

A: „*Já bych ještě upozornila, že výše zmíněná problematika poučování se netýká z. č. 218, protože ta se týká jenom nezletilých a mladistvých pachatelů. Na všechny ostatní děti, které tady vyslycháme, se vztahuje trestní řád. My jsme se doted' bavili hlavně o výslechu dětí jako svědků, nikoliv pachatelů. Třeba výslech mladistvého pachatele se nenahrává ani výslech nezletilého.*“

B: „*Nezletili pachatele v současné době obhájce nemají, protože trestní řízení skončí prověřování, protože my to musíme odložit, vzhledem k tomu, že ten pachatel není trestně odpovědný. Nicméně se chystá novela, s tím že tito nezletilci budou mít také obhájce, s tím, že budou moci volit nějaký způsob obrany. Takže to pro nás bude možná horší.*“

A: „*Tohle je zrovna novela, se kterou jako policie nesouhlasíme, to bychom tam nedávali.*“

A: „*jinak jak bylo uvedeno výše, problematika poučování v trestní řádu by zasloužila změnu a celkově aktualizování občas zkosnatělé právní úpravy*“

17. Existují nějaké aplikační problémy při výslechu dětí? Případně jiné třecí plochy mezi právní úpravou a praxí? *dovětek: Víím, že jste aplikačních problémů uvedli dostatek, ale napadá vám ještě něco dalšího?*

A: „*.....tak ono na papíře se rozhovor chystá hezky, ale dodržet ho je někdy kontraproduktivní (stejně tak i v praxi se tato situace objevuje).*“

18. Uvedte prosím nějakou zajímavou zkušenost.

B: „*Nyní má třeba případy oznámení o znásilnění 8leté holčiny, kdy to ta holčina oznamuje v 17 letech.*“

A: „*což překvapivě není zas tak neobvyklé, k oznamování s odstupem dochází často.*“

Může to být reakce na Me too nebo třeba osvětu ohledně psychohygieny podle Vás?

A: „*To bych ani neřekla, spíš se opakuje vzorec, že oběti něco zažili v dětství, potlačili to, vytěsnili to a pak je to často dožene později, např. když začnou žít partnerský život, působí jim to problémy v sexuálním životě. Svěří se s tím partnerovi, a ten je začne přesvědčovat, aby to nahlásili... Já měla v loňském roce případ dívčiny, které bylo 23 let (stihly jsem to do promlčecí doby) a jí jako 14letou zneužíval formou bezbrannosti biologický otec po právní stránce (měl ji zapsanou v rodném listě). Docházelo k tomu v noci, když manželka nebyla doma nebo se třeba vracel z hospody, osahával ji, když spala a zasouval jí prsty do přirození, což ji probudilo. Jednalo se tedy o znásilnění*“

formou bezbrannosti. Ona to tehdy řekla, ale nikdo v rodině ji nevěřil. Pachatel to popřel. A ona z toho důvodu vyskočila z okna. Rok byla ležící a na vozičku, nyní už chodí, ale doted' má následné zdravotní problémy. Krok oznámení zvolila proto, že by jí mohlo pomoci to, že to oznámí a on za to bude nějakým způsobem formálně potrestán (do výkonu trestu „natvrdo“ po tak dlouhé době asi nepůjde), ale jí by to mohlo pomoci k uzavření. Dokonce pachatel se přiznal ještě v autě po noční.“

A: „Ještě jedna zkušenost přímo z SVM. Nedávno jsem s kolegyní vyslýchala holčičku a po skončení výslechu přišla holčička ke mně a řekla: „Tebe mám ráda“ poté objala kolegyni a řekla: „Tebe mám ráda taky“. Nebo se nám u sociálně slabších dětí opakují dotazy, jestli nás mohou znova navštívit, nebo se jim z SVM nechce domů.“

19. Dle Vašeho názoru je SVM dostatek, nebo mělo by být více těchto místností?

A: „My máme na KŘ jednu SVM a další SVM v rámci každého územního odboru, takže přímo ve městě Hradci Králové máme 2 SVM. Nevím jak kolega, ale za mě je počet dostačující. A když si vezmu nároky na vybavení a zároveň možného prostoru na obvodních odděleních Policie, tak větší počet asi ani není realizovatelný.“

B: „Je pravdou, že do bývalého okresního města, kde se SVM nachází je to dál. Ted' si třeba vybavím silnici Broumov-Náchod ve špičce, nebo cesta ze Špindlu do Trutnova, kde je SVM, je to 50 km. Někdy může být cesta zdlouhavá, ale finančně by se rozšíření nevyplatilo.“

Příloha č. 2

Fotografie č. 1 – Interiér dětské SVM

Fotografie č. 2 – technické vybavení

Fotografie č. 3 – nábytek a výzdoba

Fotografie č. 4 - hračky

Fotografie č. 5 – demonstrační pomůcky

Fotografie č. 7 – model domečku (demonstrační pomůcka)

Fotografie č. 6 – JÁJA a PÁJA

Fotografie č. 8 – emoční maňásci

Fotografie č. 9 – technická místnost

Fotografie č. 10 – technická místnost (záběr na reproduktory, polopropustné zrcadlo, velkoplošnou obrazovku, na které se promítají záběry průběhu výslechu dítěte ve vedlejší místnosti)